



A szeretet útján

A deáki Nagyboldogasszony-templom a katolikus Egyház történetében

Összeállította: Hajdu Irén
A fényképeket készítette: Ing. Gaál László

Deáki, 2016

DEO OPTIMO MAXIMO! ET/ VIRGINI DEIPARAE ASSUMTAE/ 1875.

Az eddigi írásos ismereteink alapján egy 11. századi település temploma homlokzatán olvashatjuk ezt a feliratot, ami magyarul értelmezve; A templom ISTENNEK. A LEGFŐBB JÓNAK ÉS A SEGÍTŐ SZŰZ ISTENANYÁNAK van felszentelve, 1875-ben.

Ugyanakkor a felirat felett a bencés rend magyarországi tartományának címerét látjuk. A címer láthatóvá teszi a honfoglalás utáni kereszténység erősödését, szilárdságát és a Boldogasszony oltalmát. Ezt bizonyítja a V. században létrejövő Szent Benedek Rend által alapított rendházak, kolostorok létrehozása. Géza fejedelem és Szent István király több bencés kolostort alapított. A Győr mellett, ma Pannonhalmának nevezett Szent Márton tiszteletére szentelt monostort még Géza fejedelem alapította 996-ban. A bencés közösség alapítólevelét Szent István adta ki. A templom mintaképe feltehetően a Szent Gallea-i apátság IX. századi bazilika lehetett.

A bencés rend egyetemes címere: kék mezőben hármassal, kettős kereszt és PAX felirat látható. A Deáki templom homlokzatán a **bencés rend magyarországi tartományának címere** látható.

— csücskös talpú pajzs kék mezejében öt vörös szív (alul három, fölül kettő), amelyekből arany láng tör elő. A pajzs közepén fekete betűkkel a PAX szó, a betűk között egy – egy arany kereszttel. . Jelmondat: **Ora et labora,**

a Pannonhalmi Főapátság címere és a hiteles helyi pecsét képének egyesítésével. A hasított pajzs jobb oldalának ezüst mezejébe az **öt szív és a PAX felirat**, a bal oldali kék mezejébe pedig az 1252 előtti időkből származó pecsétkép került. A pecsétkép közepén trónuson ül Szent Benedek, fején glóriával övezett püspöksüveggel, jobb kezének két ujját esküre emelve, bal kezében pásztorbotot tartva. Lába alatt kimúlt sárkány, ami a bűn legyőzését jelképezi. Feje mellett jobb oldalon faágon álló, csőrében, kenyeret tartó holló. A legenda szerint Benedek apátnak pusztai magányába egy holló vitta a kenyeret. A szent alakjától jobbra **térdelő szerzetes egy kelyhet tart, amely Krisztus véréből, az új szövetséget jelenti.**

A másik oldalon imádkozó szerzetes áll. A pásztorbot csigája alatt lebegő **hatágú csillag** a Szűzanyát, a térdelő alak előtt lebegő félhold pedig feltehetőleg a szentírási ószövetségi részét jelképezi.

További vázlat —

A neoromán templomrész kiemelő részei. Freskók- Kontuly Béla , Jeges Ernő,
Szent Benedek – **Ora et Labora** – Halotti Beszéd / bodvug Mária/ **-Eucharisztikus**
Kongresszus 1938 himnussza: Győzelemről énekeljen Napkelet és Napnyugat (Banga
Béla Nitra) Szervezésnél Serédi Jusztján

- Jézus Szíve szobor, Stációk – keresztút. Eucharisztia - tisztelet kialakulása,
- **Szent István kápolna**, Hol vagy magyaok tündöklő csillaga — Tekints István király
szomorú hazádra
- Előtted könyörgünk.... freskók/ 1038 – 1938 – 1941
- 1038. augusztus 15. Szent István halála,
- Nagyboldogasszony miért
- Európa Unió 12 csillag
- **Befejezés: Szent István Kápolna üzenete — PATRONA ECCLESIAE PAROCHIALIS –**
BEÁTA MÁRIA VIRGO IN COELOS ASSUMPTA

Ajánlás

Úr Jézus, eldöntöttem, hogy a Te imádott tanítványod leszek, tanúd akarok lenni
közösséggemmel, Veled, nyíltan az emberek előtt.

Uram, világítsa a fényed általam, a te békéd adassék nekem, a te szereteted áradjon túl
rajtam az emberekhez, ahogy találkozom velük.

Uram, küldj embereket ma, akik keresnek Téged, akik nyitottak az igékre.

Hadd beszéljek velük szeretettel bátran és bölcsességgel.

Ma Uram, kész vagyok Veled megosztani a keresztet, és kitartani a gondok között a Te neved
szerelméért.

Mária, legyél velem, hogy megoszthassam Jézust, mint Te, a Szentlélek erejében.
Ámen.

(Miasszonyunk Leányai-rend reggeli imája)

Tartalom

Bevezetés

I. Szentföld – a kereszténység és az Egyház születésének helye

1. Bibliai gyökerek
2. A keresztény egyház bölcsője Jeruzsálem
3. Jeruzsálem, a szent város
4. A sziklára épített Egyház
5. Antióchia, a kereszténység bölcsője
6. A kereszténység korai története és egyházzá szerveződése
7. A kereszténység térhódítása a Római Birodalomban

II. „Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat”

1. Krisztus egyetemes uralma
2. A római Szent Péter-bazilika
3. Te, Szikla vagy
4. Az ostiai kikötőtől a Mamertinus börtönig
5. Hogyan fogjon hozzá a keresztről szóló tanítás hirdetéséhez?
6. Vértanúk áldott vére a keresztények magvetése
7. Bátor szívvel tégy tanúságot Jézus Krisztus mellett!

III. A milánói rendelet szabadságot ad a keresztényeknek

1. E jelben győzni fogsz!
2. Az egyház korai története és az első szerzetesek
3. Nursiai Szent Benedek
4. A bencések civilizációs tevékenysége
5. A zsolozsma kialakulása az Egyházban

IV. A keresztény Magyarország létrejötte

1. A honfoglalás kora
2. Géza, az államalapító
3. Szent István, az országépítő
4. A bencés-rend története Magyarországon
5. Fel kell állítanunk az Úr szolgálatának iskoláját
6. A Bencés-rend Magyarországi Tartományának címere

V. Történelmünk Mária lábánál

1. Ez a Szentegyház az ország szíve
2. Mária a keresztények segítsége
3. Szeretet a szenvedésben – Mária piétája
4. Patrónánk segített megmenteni az európai kereszténységet
5. Magyarok Nagyasszonya Napja
6. A Boldogasszony visszafoglalja templomát

VI. Boldogasszony Anyánk régi nagy Patrónánk

1. Az ember, vallásos lény
2. Tisztelt Vendég!
3. Szakrális emlékek és az istenszerető emberek
4. Az Életfa

5. Ily színes a mi hitünk
6. A deáki község Életfája és a Nagyboldogasszony-templom
7. Az egyházalapítás állomásai
8. Isten Anyja a Boldogságos Szűz Mária, Krisztus és az Egyház Misztériumában

VII. A Kő és a Hang az Istent dicséri

1. Az építményben az ember gondolata tükröződik
2. A román stílus

VIII. „Tettekre, áldozatokra van szükségünk”

IX. „A művészet egyik országnak sem sajátja, az égből származik”

1. Szent István – kápolna a deáki Nagyboldogasszony templomának első építménye
2. Wag település – Deáki község
3. A Szent István – kápolna
4. Az Égi királynő
5. A Pray-kódex örök értékű lapjai
6. Kyrie eleison!
7. „Dolgozzatok és szeressétek egymást, mert a tudás az, ami a többiek föl emel”
8. Eucharistia Vinculum Caritatis – Az Oltáriszentség a szeretet köteléke
9. „Pannonhalma mintegy királyi széken lebeg az alatta ellapult sík felett”
10. „A szél kihívásaira a fa gyökereivel válaszol”

Utószó

Bevezetés

Tisztelt Vendég, kedves Zarándok, és ezen ismertető, tájékoztató könyvecske Olvasója! Amikor a deáki Nagyboldogasszony-templom előtt megálltál, érezted, hogy erre a zarándokútra Valaki hívott, aki neked a legjobbat szeretné adni. Ez a könyvecske nemcsak tárgyi ismereteket kíván nyújtani, hanem annál sokkal többet. Ahogy Pál apostol írja Timóteushoz írt levelében: „Őrizd meg a Rád bízott kincset a Szentlélek erejével, aki bennünk lakik!” (2 Tim 1,14) Majd egy másik levélben olvashatjuk: „Ezt a kincset cserépedényben őrizzük, hogy az erő túlárado nagyságát ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk”. (2 Kor 4,7)

Egy templom látogatása nagyon szép cselekedet, főleg akkor, ha megérzed annak kisugárzását és lelkiségét. A templom nemcsak egyszerű épület, hanem létezése történelmet ír, visszavezet a múltba. Minden, ami benne és körülötte történik, azt az isteni gondviselésnek köszönhetjük, ami szeretetből fakad, és hasonlít ahhoz a tevékenységhez, amellyel a családfő gondoskodik háza nénéről. Isten olyan embernek teremtett bennünket, aki elfogadja az Ő nagy ajándékát, a gondolkodást. Az ember az eszével felismeri mi a szén, mi a jó. Keresi a kapcsolatot a múlt és jelen között, keresi az okot és okozatot, és érvel. Bizonyítani akar.

Kedves Zarándok! A templom főhomlokzata gondolkodásra készít bennünket, ugyanis rajta román kori építkezési elemeket látunk. A félköríves főbejárat ajtaján latin felirat fogad: Deo Optimo Maximo! ET/ Virgini Deiparae/ Assumtae/ 1875. Jelentése magyarul: Istennek, a Legfőbb Jónak és a Segítő Szűz Istenanyának. Ugyanakkor az idők közti eltérést részben kiegészíti a kereszténység első szerzetesrendjének, a Szent Benedek-rendnek a templom homlokzatán látható címere: ezüst mezőben öt szív a PAX felirattal. Ez ad magyarázatot arra, hogy a templom építésének kezdete a 11. század, az európai kereszténység korai időszaka.

Kedves Zarándok! A történelem nagy könyve nyitva áll előttünk. Jézus biztat bennünket: „Gyertek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok, s akik terhet hordoztok – én megkönnyítlek titeket. Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, s megtaláljátok a lelketek nyugalmát. Az én igám édes, az én igám könnyű”.

(Mt 11 28-30)

I. Szentföld – a kereszténység és az Egyház születésének helye

Nemeshegyi Péter a Mit mond nekünk a II. Vatikáni Zsinat c. könyvében a következőket írja: „A katolikus egyház olyan, mintha egy hatalmas hársfa lenne. Gyökerei a mélybe hatolnak; a mélyből az Atyától, a Fiútól és a Szentlélektől kapja életerejét. Ágai felfelé nyúlnak a napsugaras égbe, hiszen célja az Isten országa. Istenben, Krisztusban és a Szentlélekben él az Egyház, és az Atya, Fiú és a Szentlélek élete lüktet benne”.

A II. Vatikáni Zsinat ilyennek látja az egyházat: „Nem élettelen épület, nem is kiszáradt fa. Nőjön a hársfa, amíg ágai be nem borítják az egész világot és édes illata el nem ragadt mindenkit, hogy minden ember dicsérje az Urat, „mert jó, és szeretete örökké megmarad”.

1. Bibliai gyökerek

Az ember örök kérdéseire a választ csakis a teremő Isten adhatja meg, ezért az ember szívébe van írva az Isten utáni vágy, és saját életcéljának a felismerése. Az ember erre a feladatra nemcsak adottságai, hanem gondolkodása révén is képes. Az ember nem juthat el Isten titkának, vagyis létének, belső életének és terveinek biztos ismereteire, csak annyiban, ha Isten feltárja önmagát és terveit a Szentírásban. Ez a kinyilatkoztatás többféle formában történt. Ezek közül a legfontosabb az Ige által: „Azelőtt Isten a próféták útján több alkalommal és többféle módon szólt őseinkhez. Ebben a végső korszakban a Fia által beszélt hozzánk”. (Zsid 1,1–2).

A keresztény kinyilatkoztatás az Ószövetségben kezdődött és folyamatosan fejlődik, de az Újszövetségben éri el a teljességét és végérvényességét. Az ószövetségi kinyilatkoztatásban Isten önközlése és megnyilvánulása az emberek előtt, azaz a teofánia három fázisban valósul meg:

1. Az első fázis, hogy a pátriárkáknak és Mózesnek, Isten látomásban jelenik meg. Szövetséget kötött velük és Mózesnek törvényt adott.

2. A második szakaszban JHWH szavát intézi a prófétákhoz, hogy adják hírül a népnek az üzenetet. Isten bemutatja és feltárja önmagát teremő szava által: „Amint az eső és a hó lehull az égből, és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, és termővé, gyümölcsözővé teszi, hogy magot adjon a magvetőnek és kenyeret az éhezőnek, éppen úgy lesz a szavammal is, amely az ajkamról fakad. Nem tér vissza hozzám eredménytelenül, hanem végbeviszi akaratomat, és eléri, amiért küldtem”. (Iz 55,10)

3. A harmadik szakaszra az Istentől jövő bölcsesség jellemző. Izrael azonban továbbra is várja a Mózesről megígért prófétát: „Neked prófétát támaszt az Úr, körödből, testvéreidből, mint engem, őrá hallgassatok”. (MTörv 18,15).

Ez az ígélet valósult meg a Názáreti Jézusban, akiben a kinyilatkoztatás teljessége ment végbe, azonban olyan formában, ahogy azt egyetlen próféta vagy ószövetségi bölcs sem tudta volna elképzelni.

Mire vonatkozik a különbség? Itt együtt van jelen a folyamatosság és a törés. A folyamatosság, mert ugyanaz az Isten „szól” az Ószövetségben, mint az Újszövetségben. Törés, mert Isten az Újszövetségben többé már nem közvetítőkön – prófétákon és bölcséken keresztül – „szól”, hanem közvetlenül „Fia által”, aki „dicsőségének kisugárzása és lényegének képmása”, vagyis vele az isteni természet azonosságában áll”. (Zsid 1,1–3)

A különbség annak köszönhető, hogy a Názáreti Jézus történeti személyében Isten Fia. Megtestesülésével Isten belépett az emberi történelembe, nem a teofánia formájában, hanem valóságban és végérvényes formában igaz emberré lett „alázatban” és az emberi természet gyengeségében.

2. A keresztény egyház bölcsője Jeruzsálem

Jeruzsálem a három egyistenhívő világvallás számára szent város. A zsidók számára az a hely, ahová „fölmenni az Úr nemzetségei”; „Oda vonulnak a törzsek, az Úr törzsei, Izrael törvényei szerint, hogy dicsőítsék az Úr nevét”. (Zsolt 121,4). A keresztények számára Jeruzsálem azért szent, mert Jézus vére szentelte meg. A mohamedánok is szentnek tekintik, sőt így nevezik: „el-Kudsz”, „a Szent”.

A törvényhű zsidó naponta háromszor imádkozza el a 18 áldásból álló hitvalló imát. Naponta reggel, délben, este minden izraelita férfinak, nőnek, gyermeknek el is kell mondania: „Könyörülj, Urunk, Istenünk gazdag irgalmasságodban Izraelen, a te népeden és városodon, Jeruzsálemen, és Sionon, dicsőséged lakóhelyén, és Templomodon, a te házadon, és a te igaz fölkened, Dávid házának királyságán! Áldott légy Urunk, Dávid Istene, aki fölépítetted Jeruzsálemet!

Dávid (Kr. e. 1010–970) a betlehem-i Izáj legfiatalabb fia. Mint citerás és fegyverhordozó, Saul király udvarába kerül. Tekintélyt szerzett a nép előtt, főként a filiszteus Góliát legyőzésével. Saul halála után Hebronban királlyá kenték. Meghódította és kiépítette Jeruzsálemet, mely ezután a zsidó állam és a vallás központja lett. A 12 törzset egyetlen néppé szervezte. Dávid kezdte el a jeruzsálemi templom építését. Dávid által a Messiásra vonatkozó isteni ígéretek megújulnak: „Örök szövetséget kötök veletek, a Dávidnak megígért irgalom jegyében”. (Iz 55,3). Mindezekért hívták Jézust „Dávid fiának”, mert Ő lett Isten népének igazi, végleges pásztora.

Izrael harmadik királya Dávid király fia, Salamon (Kr. e. 970–930) halála után az ország két részre szakadt, Izraelre és Júdára. Jeruzsálem vallási jelentőségét az ősi királyok, Dávid és Salamon alapozták meg. A Salamon által építtetett templom az Ószövetség egyik legkiemelkedőbb eseménye volt.

Kr. e. 587-ben a babiloni Nebukodonozor a várost lerombolta, a lakosságot deportálta.

Kr. e. 539-ben a perzsák elfoglalták Babilont, véget ért a babiloni fogság, a Júda területére visszatelepült zsidó közösség ismét felépítette Kr. e. 520–515 között a második templomot.

Kr. e. 331-ben Nagy Sándor elfoglalta Palesztínát, majd halála után Izrael Egyiptom fennhatósága alá került. A Római Birodalom terjeszkedése Egyiptom gyengülését idézte elő.

Kr. e. 63. Pompeius meghódította Jeruzsálemet, Palesztína római uralom alá került. Jeruzsálem szívében, középen állt a templom, kelet felé tájolva, ahonnan az Úr érkezik majd.

Kilenc kapuja közül legfenségesebb a kilencedik vagy a Keleti kapu volt, amely a templom főbejáratát alkotta. Ez volt az Ékes kapu. A másodikban, a Nikánor kapuban volt mindannak a helye, amit az Úr színe előtt kellett tenni. Ide jöttek a megtisztult leprások és az asszonyok megmutatni magukat a papoknak, hogy tisztává nyilvánítsák őket. A harmadik kapu a Szent Hely bejárata volt. Egy fából készült fal választotta el a Szentek Szentjét a Szent Helytől.

Az ajtó fölött függött a kárpit, amely tetejétől aljáig kettéhasadt Jézus halálakor.

A három kaput hívták az Út (az Ékes kapu) az Igazság (a Nikánor kapu) és az Élet (Szent Hely) kapujának is. Megdöbbenő lehetett, amikor Jézus azt mondta: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához csak énáltalam”. (Jn 14,6) Szinte hihetetlennek tűnhetett Jézus jövendölése, amit a tanítványainak mondott: „Látod ezeket a hatalmas épületeket? Nem marad itt kő kövön, amit le nem rombolnának”. (Mk 13,2)

Kr. sz. 70-ben Vespasiánus indult Jeruzsálem felé, de mivel időközben császárrá kiáltották ki, visszatért Rómába. A parancsnokságot fiának, Titusznak adta át. A város eleste után a templomot is felgyújtotta 70. augusztus 29-én. Elrettentő példaként a város körül a keresztre feszítettek száma naponta elérte a 4–5 ezret. Végül már nem volt hely

a kereszteknek. A tíz ereje olyan erős volt, hogy a szentély falait borító arany tűzpatakokban folyt a köveken. A városból csak a citadella és a nyugati városfal egy része maradt meg. Ez a Sírátófal. Az istentiszteletek intézményei a zsinagógák lettek, melyeknek falai közül hallatszik az ároni áldás szent szövege:

Aldjon meg téged az Úr, és örizzen meg téged!

Ragyogtassa rád arcát az Úr, és kegyelmezzzen meg neked!

Fordítsa feléd arcát az Úr, s adjon békét tenéked! (Számkok 6,24)

3. Jeruzsálem, a szent város

Jeruzsálemet számos jelzővel illetik: a béke városa, a szent város, a szeretett Sion. Az Ószövetség gyakran dicséri ezt a júdeai hegyek között megbúvó települést, amelyet Dávid alapított Kr. e. 1000 körül. Ez lett a zsidó nemzet szülővárosa, amely az évszázadok során fokozatosan növekedett.

Bibliai jelentősége igen nagy. A város sok fontos esemény színhelye volt. Amikor Jézus örömujiongások közepette bevonult Jeruzsálembe, akkor az Olajfák hegyéről érkezett. Látna a hegyről a várost, sírva fakadt annak sorsa látán. Amikor Bethániában időzött jeruzsálemi látogatási alkalmával, akkor az Olajfák hegyének hajlatán kellett útjának a városba vezetnie. Az Olajfák hegyén csend és nyugalom honolt. Jézus is szeretett itt megpihenni, és rendszeresen ide járt imádkozni. Itt töltötte halála előtti utolsó óráit, a Getszemáni kertben imádkozott. Ez volt utolsó csendes pillanata, mielőtt elfoglák.

A feltámadás utáni negyvenedik napon az apostolok együtt voltak a vacsorateremben. Jézus megjelent közöttük, s barátságosan foglalt helyet az asztalnál az egész gyülekezettel. Mint rendesen, most is az Isten országáról beszélt, amelynek megalapítása a világon az apostolokra várt. A velük töltött három esztendő folyamán kinyilatkoztatta nekik evangéliumát, reájuk birta isteni szentségeit s kijelölte legfőbb urukat és fejedelmüket, akinek hivatása őket kormányozni. Rájuk állt most máj, hogy hirdessék mindenkinek az ő feltámadását, mint bizonyítékát az ő istenségének s annak a szent vallásnak, amelyet az Atya Fia által kijelentett a föld összes lakójának.

Az étkezés után Jézus kivezette őket a városból a Bethánia felé vezető útra. Százhusz személy kísérte a diadalmas Istent. Jézus méltósággal lépdelt övéi között. Az apostolok, a tanítványok, a szent asszonyok isteni Mesterük köré sorakozva kísérték őt. Jézus áment a Czedron patakon, amelynek iszapjába taszították őt ellenségei; azután pedig bahról elhagyva a Getszemáni kertet, későbbi halálhírszínhelyét, fölment az Olajfák hegyére. A csúcsra érve még egy utolsó tekintetet vetett földi hazájára, amelyben hamminchárom évet töltött, Betlehem istállójában való születésétől kezdve a Golgotán történt haláláig. Övéi közé jött, de övéi nem ismerték őt el. Közel volt az órá, amelyben az ő vére által életre kellett emberi nem imádni fogja őt, mint Atyját és Istenét.

Tekintete elhatott a nagy tengeren túl, nyugatra, ahová apostolai nemsokára elviszik az ő áldott nevét s ki fogják tűzni a római Capitoliumra is a kálvária keresztyét. Ezen távoli partok felé viszi majd egy angyaloktól vezetett türekeny csónak az ő bethániai barátait, a feltámasztott Lázárt, a hűséges Mártát és a bűnbánó Magdolnát. Milliő és milliő szív ver majd ott érte századokon keresztül olyan szeretetben, amely fölülmúl minden más szeretetet. S mielőtt elhagyta volna a földet, áldását adta mindazon népekre, akik az ő királyságát fogják alkotni: „Aki hisz bennem, még ha meghal is, élni fog, mert én vagyok a feltámadás és az élet”. (Jn 11,25)

4. A sziklára épített Egyház

A sziklára épített Egyház kifejezi, hogy a Jézus Krisztusban hívők közössége sajátos tulajdonságát a Péterhez hasonló kapcsolatból meríti. Ha a közösség Péterre támaszkodik, az Egyház is szilárd lesz és egységes. Jézus jó pásztornak mondta magát, és Pétert is megtette pásztornak. Neki kellett gondoskodnia tanítványairól. Kiváltságos helyzetét nem önmagáért, hanem másokért kapta Jézustól, és küldetése a nyáj minden tagjához, bárányához és juhokhoz egyaránt szólt. Jézus ismerte övéit, tudta mi lakik az emberekben. Jézus, amit földi életében elkezdett, azt a megváltás bevégeztével még egyszer jóváhagyta, szentesítette.

Szervezett közösséget akart az övéiből, akik között nem fordul elő habozás és kételkedés. A közösség ekkor még félénk volt, ám pünkösdkor, tíz nap múlva bátorságra kaptak az apostolok, elsőnek Péter apostol.

Ez volt Péter első, talán így is lehet mondani, „székfoglaló” beszéde, amelyet az Apostolok Cselekedeteiben olvashatunk: „Tudja meg tehát Izrael egész népe teljes biznysággal, hogy Isten Úrrá és Messiássá tette azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek”. (Ap. Csel. 2,36) Isten feltámasztotta Jézust halottaiból, és mi vagyunk ennek a tanúi. Jézus most Isten jobbán ül, és mindenki üdvözülni fog, aki segítségül hívja az Úr nevét.

E szavak szíven találták őket. Megkérdezték Pétert és a többi apostolt: „Mit tegyünk hát, emberek, testvérek?”, „Térjete meg – felelte Péter – és keresztkeljedte meg Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára. És megkapjátok a Szentlélek ajándékát. Mert az ígért nektek és fiaitoknak szól, meg azoknak, akiket – bár távol vannak – meghívott a mi Urunk, Istenünk. Még más egyéb szavakkal is bizonyította ezt, és buzdította őket: „Meneküljete ki ebből a romlott nemzedékből. Akik megfogadták szavát, megkereszkeljedte. Aznap mintegy háromezer lélek megtért”. (Ap. Csel. 2,37–41)

A jeruzsálemi Egyházat alapították elsőként. Péter volt az, aki teljhatalommal tanított, az ő szavára megtértek, formálták a jeruzsálemi ősegyházat. A keresztre feszítettnek győzelme teljes volt.

A zsidók nagyon is belátták e mű isteni voltát, azonban a bölcs Gamaliel tanácsával szemben elhatározták, hogy nemcsak megakasztják haladásában, hanem teljesen meg is semmisítik azáltal, hogy megölik az apostolokat, amint megölték a Mestert. Az önértékük követelte, hogy gátat vessenek az apostolok működésének.

Véres üldözés kezdődött, amely három évig tartott. István diakónust, aki hatalmas volt szóban és cselekedetben, s megcáfolta az összes zsidó tudóst, megköveztették a néppel. Az első vértanú vére azonban, ahelyett hogy megakasztotta volna az Egyház terjedését, termékeny magjává lett a keresztkénységnek. Új hitközösségek jöttek létre Júdeában, Szamáriában, Galileában, sőt még Damaszkuszban is. Ezen eredmények láttára az üldözők haragja nem ismert határt. Egy Saul nevű farizeus vállalta magára Isten Egyházának megsemmisítését. Fenygetéseket szórva és gyilkosság után lihegve utazott egyszer Damaszkusz felé, hogy láncra verje és Jeruzsálembe hurcolja a keresztre feszítettnek tanítványait. Íme azonban a város előtt mennyei világosság vette körül, s mintha villám sújtotta volna le, elterült a földön. Azután pedig egy szózatot hall, amely ezt mondta neki: „Saul, Saul, miért üldözöl te engem?” „Ki vagy, Uram?” – kérdezi ő. „Én vagyok Jézus, akit te üldözöl” – mondja a szózat. „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” És Saul Pál apostollá alakult át, a nemzetek térítőjévé.

5. Antióchia, a keresztkénység bölcsője

Antióchia – a mai Törökország és Szíria határvidéki városa – nevezetes helyet foglal el az őskeresztkénység történetében. Péter apostol hét évig Antióchiában székelte. Ebben a városban

volt Jeruzsálem után a legrégebb gyülekezet. Ott nevezték először keresztényeknek Krisztus követőit.

Jézus fellépése után a közeli Palesztínából gyorsan terjedni kezdett az új vallás, amelyet a környék nagyszámú zsidó népe ellenzett, a pogány istenekben csalódott hellenisztikus népek viszont vigaszt találtak benne. Antióchia autonóm vezetésének köszönhető, hogy a kereszténység egyik korai bölcsője lehetett. Péter apostol körülbelül Kr. u. 44-ben érkezett meg a városba, mert úgy gondolta, hogy a város termékeny talaja lesz Jézus követőinek.

Mintán a jeruzsálemi apostoli tanács is elfogadta a tanítást, hogy az Úr igéje mindenkinek szól és az Úr előtt mindenki egyenlő, legyen akár zsidó, akár pogány, meg lehet keresztelni. A vita végén Antióchiában nevezték el a Jézust követőket keresztényeknek. A név eredetileg gúnynév volt, amellyel a zsidók illették az apostolok által megtérítetteket.

A vita lezárásával Pál és Barnabás apostolok elindultak, hogy a Római Birodalom pogány népeit is keresztény hitre térítse. Pál négy nagy térítő útja közül három Antióchiából indult ki.

Az egyre nagyobb méreteket öltő kereszténység sok gondot okozott a római császárnak. Többször üldözések törtek ki, és 70-ben Jeruzsálemben is legyilkolták vagy letartóztatták a keresztényeket. Ebben a korban Antióchia független vezetése keresztények ezreit vonzotta a városba, s ekkor vált igazán a keresztény világ központjává a város.

A jézusi tanítás, illetve az új vallás megerősödése és elterjedése jelentős részben Pál apostol nevéhez fűződik. Szent Pál munkássága nyomán alakultak ki az első keresztény központok és az öt patriarchátus Jeruzsálemben, Antióchiában, Alexandriában, Konstantinápolyban és Rómában. A Római Birodalom viszonylagos belső békéje és jól kiépített útjai nagymértékben hozzájárultak a kereszténység gyors elterjedéséhez. Egyiptomon keresztül Észak-Afrikában, Szudánban és Etiópiában.

Márk evangélista Alexandriában működött, ott terjesztette a hitet és ott szenvedett vértanúhalált. Míse közben törtek rá a pogányok. Köteleket kötöttek a nyakára, utcáról utcára vonszolták, míg ki nem adta lelkét. Tamás apostol mezopotámiai útján Perzsiában, Belső-Ázsiában és Indiában hirdette az evangéliumot. Péter apostol és Pál apostol Görögországon keresztül Rómában és Európában voltak a keresztény hit terjesztői. Lukács evangélista – Eusébius szerint – Antióchiában született. Szülei tehetséges pogányok voltak. Iskoláit Egyiptomban és Görögországban folytatta. Mikor hazatért Antióchiába, orvosként működött. Megismerkedett Pál apostollal, aki őt megkeresztelte. Pál elbeszéléseiből megismerte Jézus életét. Személyesen találkozott Máriával, akitől sok ismeretre tett szert Jézusra vonatkozóan. Jézus Krisztus vértanújaként halt meg, egyes források szerint Görögországban.

6. A kereszténység korai története és egyháza szerveződése

A tizenegy tanítvány elment Galileába, arra a hegyre, ahová Jézus rendelte őket. Amint meglátták, leborultak előtte, bár néhányan kételkedtek. Jézus odalépett hozzájuk és így szólt: „Én kaptam meg minden hatalmat égen és földön. Menjétek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek. S én veletek vagyok minden nap, a világ végéig”. (Mt 28,18–20)

Jézus hirdette az emberek közötti egyenlőséget, ostromozta a zsidó vallási vezetők, a farizeusok képmutatását. Tanításának központjában a szeretetparancs áll. Megbocsátott a bűnösöknek, és hirdette az emberek közötti kiengesztelődés fontosságát. Három éves tanítása alatt Júdeát járva számos tanítvány követte, akikre rábízta tanítása továbbadását, és akiknek személyes példát mutatott. A hatalom számára veszélyessé vált a nagy tömegeket megmozgató tanítása, ezért Galilea uralkodója Heródes Antipasz (Kr. e. 4 – Kr. u. 39) alatt

kereszthalálra ítélték. Tanítványai azonban hirdették messiási küldetésének beteljesedését, és terjeszteni kezdték tanítását.

Azt az időszakot, amíg a tizenkét apostol élt és működött az egyházban apostol kornak nevezzük. Mivel az utolsó apostol, János valószínűleg az első század utolsó éveiben halt meg, az apostoli kor gyakorlatilag az első század végével zárul.

Az apostoli korban a keresztény közösség élete különösen küzdelmes volt. Többféle külső és belső ellenséggel vívott szakadatlan, kemény harc közepette született és erősödött meg ez a közösség. Az első század története a kibontakozás, de egyben az élet-halál harc története.

Az apostolok tanúbizonyságot tettek a világban Jézus Krisztusról. Nekik köszönhetjük a keresztény hitünket. De mit tudunk róluk? Jézus fölment a hegyre és magához hívta, akike kiválasztott. (Mk 3,13) A következő tizenkettőt választotta:

A halász Simon-Péter Betszaidából származott és nős volt. Jézus a Kéfás (szikla görögül petrosz) nevet adta neki. Jézus halála után ő lett a jeruzsálemi keresztény közösség vezetője. Kr. u. 42 körül hagyta ott Jeruzsálemet, de visszatért az apostoli zsinatra (50 körül) Római tartózkodása, majd ottani mártírhalála a Néró-féle keresztényüldözések alatt (64–67 között) történelmileg bizonyított tény. A kulcsokkal szokták ábrázolni. Ünnepe június 29. Jakabot, Zebedeus fiát I. Heródes Agrippa lefejeztette. Régi hagyomány szerint föld maradványait a híres zarándokhelyen, a spanyolországi Santiago de Compostelában tisztelik. Karddal, könyvvel ábrázolják. A 14. század óta, mint zarándokot kalappal, bottal, táskával és üveggel tisztelik. Ünnepe: július 25.

Jánost, Jakab testvérét az Újszövetség kiemeli, mint Jézus kedves tanítványát. A negyedik evangélium és a Jelenések könyve szerzője. A kis-ázsiai Efezusban működött és Domitianus császár keresztényüldözése alatt az Égei-tengeri Patmosz szigetére volt száműzve. Természetes halállal halt meg igen magas korban. Legendák forró olajtól elszenvedett mártírságáról és méregpohár kiívásáról is tudnak. Sassal ábrázolják. Ünnepe december 27.

András, Péter testvére, szintén Betszaidában született és halász volt. Jézus első tanítványai közé tartozott. A legenda szerint a Fekete-tenger mellékén prédikált és görögországi Pátrában kereszthalált szenvedett. Az ún. András-kereszttel szokták ábrázolni. Ünnepe november 30.

Fülöp a galileai Betszaidából való és Jézus első tanítványai közé tartozott. A legenda szerint Kis-Ázsiában keresztre feszítették, és a kereszten megkövezték. Ünnepe május 3.

Bertalan a legenda szerint Örményországban halt meg. Lenyúzták a bőrét eleve testéről, s miután ezt a kint túlélte, lefejezték. Könyvvel, késsel ábrázolják. Ünnepe augusztus 24.

Máté, evangélistaként ismert. Mielőtt Jézus tanítványának hívta, Kafarneumban volt vámszedő. A legenda szerint Palesztinában, majd Etiópiában, más források szerint Perzsiába hirdette az igét. Hitének megtagadását követelték tőle, de ő ezt nem tette meg és ezért halálra kínozták. Az etióp király megölette, hátulról szúrták le, majd bárdal fejezték le. Angyallal ábrázolják. Ünnepe szeptember 21.

Tamás arról ismert az Újszövetségben, hogy kételkedett Krisztus feltámadásában. A legenda szerint Indiában, mint királyi építőmester tevékenykedett, a királyt is megtérítette. Tamás mikor ledöntött egy bálványszobrot, egy pogány pap lándzsával agyonszúrta. Karddal, lándzsával, szögmérővel vagy kövekkel ábrázolják. Ünnepe július 3.

Jakabot, Alfeus fiát, az Újszövetség, mint Jézus „testvérét”, azaz rokonát említ. A legenda szerint a zsidók letaszították a templom faláról; mivel ezt túlélte, megkövezték. Ez is túlélte, végül posztókécskítő fával agyonverték. Ünnepe május 3.

Tádé Júdeában, Szamáriában, Szíriában, Mongóliában és Örményországban hirdette az evangéliumot. Agyonverték. Ünnepe október 28.

A buzgó Simon a legenda szerint Egyiptomban és Perzsiában hirdette az igét. Júdás Tádével együtt ölték meg. Simont fűrésszel végezték ki. Ünnepe október 28.

Karióti Júdás elárulta őt. (Mk 3,16–19)

Helyére Mátyást választották sorshúzással. A legenda úgy tudja, hogy Etiópiában működött és ott szenvedett vértanúhalált.

Jézus a tanítványain keresztül szól hozzánk: „Ti vagytok a világ világossága. A hegyre épült város el nem rejthető. És ha világosságot gyújtanak, nem teszik véka alá, hanem tartóra, hogy világítson a ház minden lakójának. Így világítson világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és magasztalják mennyei Atyátokat”. (Mt 5,14–16).

7. A kereszténység térhódítása a Római Birodalomban

A kereszténység terjedése a 2. században gyorsult fel. Az 1. század végén kb. 10 ezer, a 2. század végén 100 ezer, a 3. század végén kb. 2 millió keresztény élt a Római Birodalomban. Az új hit megváltást ígért. Centruma a szeretetparancs, amely önbecsülést biztosított követőinek, gondoskodott a szegényekről és a megváltást, a Messiást hirdette.

Kezdetben a Római Birodalom nem üldözte a keresztényeket. Az első állami szintű keresztényüldözés Decius császár (Kr. u. 249–251) nevéhez fűződik, aki Kr. u. 250-ben betiltotta a kereszténységet. A legnagyobb véráldozatot Diocletianus (Kr. u. 284–305) intézkedései követelték uralkodásának utolsó éveiben. Az uralomért folyó hatalmi harcból Constantinus császár (Kr. u. 306–337) került ki győztesen. A császár Kr. u. 313-ban szabad vallásgyakorlatot biztosított a keresztényeknek. Ennek a döntésnek személyes és politikai oka is volt. Constantinusnak ugyanis – a hagyomány szerint – a 312-es csata előtt látomásában egy kereszt jelent meg „E jelben győzni fogsz!” felirattal. A legfőbb politikai ok az volt, hogy belátta, nem tud győzni az új vallás ellen. A kereszténység Nagy Theodosius (379–395) rendelete alapján államvallás lett.

Az elkövetkező évszázadok a Római Birodalom számára a lassú felbomlást jelentették. A külső támadások és a belső válság alatt a legnagyobb keresztény személyiség Nagy Szent Leó pápa (390–461) volt, aki személyesen ment Attila hun király elé 452-ben, hogy megvédje Rómát a pusztítástól. A másik nagy formátumú, mintaadó alak pedig Nagy Szent Gergely pápa (540–604).

II. „*Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*”

Ezt a himnikus latin rőpimát olvashatjuk a római Szent Péter-bazilika előtti téren álló obeliszken, naponta hallgathatjuk a Vatikáni Rádió műsorai előtt felcsendülő dallamot, énekelhetjük a szentmiséken, illetve bármely vallási összejövetel kezdetén vagy végén.

1. *Krisztus egyetemes uralma*

Krisztus egyetemes uralma a szeretetben áll fenn – hirdeti Szent Pál apostol is. Szeretetből teremtette a világot. Szeretetből testesült meg. Szeretetből halt meg és támadt fel. Az Ő uralma: Regnum veritatis et vitae az igazság és az élet uralma, Regnum sanctitatis et gratiae a szentség és a kegyelem uralma, Regnum amoris, iustitiae et pacis a szeretet, az igazságosság és a béke uralma.

Krisztus királysága más, mint a földi hatalomé, mert országa nem e világból való. Éppen ezért ő nem hatalommal igaz le, hanem szeretetével vonz magához sokakat. Krisztus a szolgálat királya. Szolgákat nem akart, szolgálni Ő akart. Krisztus az egyszerűség királya. Hintója sosem volt, mindig csak gyalogolt. Krisztus a szeretet, a szívek királya. Mindenkit szeretett, senkit meg nem vetett.

2. *A római Szent Péter-bazilika*

A Szent Péter-bazilika kupolájában latin nyelvű felirat fut körbe, amelyet a latinul nem értő zarándokok, látogatók, turisták is szívesen végigbetűznek: Tu es Petrus et super hanc Petram aedificabo ecclesiam / mam et tibi dabo claves / regni colorum. Magyarul: Te Péter vagy, és e kösziklára építem egyházamat, és Neked adom a mennyország kulcsait.

Mivel a pápa nemigen jelenik meg a bazilika hétköznapijain során, a zarándok vagy a buzgó látogató Szent Péter apostolfejedelem közbenjárását kéri a főoltár előtt, amely pontosan Szent Péter sírja fölött emelkedik. Utána odamegy a bazilika jobb oldalán lévő Szent Péter szoborhoz, melynek a lábát a hívek csókja félig lekoptatta. Tisztelete jeléül ő is megcsókolja az apostol lábát, mert tudja: a jel annak szól, akit a szobor ábrázol; az érzelmet pedig külső jelbe kell öltöztetni, hiszen az ember test és lélek.

A zarándok, miután szándékát, kötelességét letöltötte, elgondolkodhat azon, hogy miként is kezdődött mindez? Közben mellette, a kereszténység legnagyobb templomában, az állandóan érkezők és távozók színes, lármás tömege a föld minden nemzetéből tevődik össze, tanúsítva az egyetemes Egyház jelenlétét.

3. *Te, Szikla vagy*

„Mondom tehát neked: „Te Péter vagy, erre a sziklára építem egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Neked adom a mennyország kulcsait. Amit megkötsz a földön, megkötött lesz a mennyben is, amit föloldasz a földön, a mennyben is föloldott lesz”. (Mt 16, 18–19)

Péter tehát a legyőzhetetlen „Szikla”, amelyre Jézus Krisztus Egyházát építette. Ő a kiválasztott pásztor, akinek az Úr átadta a mennyek országának kulcsait. Péter üdvösségtörténeti feladata Szentföldön kezdődött, Jeruzsálemben, a szent városban, isteni Urának és Mesterének szövetséget és Egyházat alapító halála helyén. De a megbízatása kivezette a főapostolt a hellénisztikus világba, egészen az akkori világbirodalom fővárosába, Rómába, és döntő lépéseket tett a népek egyháza és a világegyház felé. Megszületett a vértanúk egyháza.

A hagyomány szerint Péter apostol 43-ban távozott Jeruzsálemből. 49-ig a zsidók kiűzéséig Rómában tartózkodott, és ott egyházközösséget alapított. Majd visszatért

Jeruzsálembe és részt vett az apostoli zsinaton. Kis-Ázsiában folytatja apostoli munkáját. Néró császár (Kr. u. 54–68) idejében visszatért Rómába, ahol vértanúhalált szenvedett 64–67 között.

4. Az ostiai kikötőtől a Mamertinus börtönig

Ostia az ókori Róma kikötője volt a Tyrrén-tenger partján a Tiberis folyó torkolatánál. A balparti úton 22 km-nyire terült el Róma. Az eliszaposodás következtében ez a távolság 6 km-re csökkent. A mai torkolatnál az ókori város romjai láthatók. Az ásatások következtében egy ókori város kelt életre az utókor számára.

„Uram, te egyszer megtanítottál a hullámokon járni, vezess most biztos lábbal át ezen a kőtengeren, amely felé közeledem” – így imádkozott az apostol, amikor az ostiai kikötő felől vezető úton a főváros, Róma felé vándorolt. Nemsokára Péter átlépte a hatalmas kaput, amely mögött Róma lármája zúgott.

5. Hogyan fogjon hozzá a keresztről szóló tanítás hirdetéséhez?

A zsidó negyedben kezdett prédikálni. Sokakban kihalt már a lelki dolgok iránti érzék, ők csak lenézően mosolyogtak különös honfitársaikra. Mások azonban fölfigyeltek a galileai halász szavára, mert vigasztalóan és boldogítóan érintette lelküket. Péter betért a viskókba és a sokemeletes bérházakba is. Beszélgetett rabszolgákkal, akik hajókat rakodtak a Tiberis partján, s csak pillanatnyi nyugalomuk volt. Itt is, ott is föllobbant egy-egy szikra.

Hónapok teltek el így. Róma első keresztényei kezdtek gyülekezni. És íme, bizonyos napokon virradat előtt különös csapatot lehetett látni. Az egyik szenátor házába igyekeztek: asszonyok és boltosok a zsidó negyedből, előkelő hölgyek és patriciusok, plebejusok a rabszolgák mellett. Mindnyájuknak Péter volt az atyjuk, aki megkeresztelte, tanította őket és a szent Kenyeret nyújtotta nekik.

6. Vértanúk áldott vére a keresztények magvetése

Eljött az a nap, amikor Pétert is elfogták, és a mamertinusi börtönbe vetették. Péter azonban a börtönben is a fény, a szabadság és az élet üzenetét hirdette. Csendes éjszakákon, amikor szenvedésének társai tompa álomba merültek, az Úrhoz imádkozott. Maga előtt látta Mesterét, és hallotta, hogy e szavakat mondja: „Amikor fiatal voltál, felövezted magad, s oda mentél, ahová akartál. De ha majd megöregszel, kiterjeszted karod, s más fog felövezni, és oda visz, ahová nem akarod”. (Jn 21,18)

Hetek múlva a bíró elé hurcolták Pétert, akit halálra ítélte. Halálra? Nem! Életre, a Mesteréhez való boldog hazatérésre. Úgy tetszett neki, hogy meg kell köszönni a bírónak ezt az ítéletet. Nem sokkal később korbácsütések csattogtak és szétronsolták húsát. Majd fölrángatták, kihurcolták egy dombra, kemény, éles szegélyű keresztre dobták, amely a földön hevert. Már rángatták durva fogásokkal tagjait a négy gerendavég felé, amikor kérő mozdulatot tett az apostol: „Barátaim, tegyétek meg nekem azt a kedvességet, hogy fejfelé lefelé feszítetek keresztre!”

Úgy szegezték keresztre, ahogy kívánta, mert alázatosságában nem tartotta magát méltónak ugyanarra a halálra, mint amelyet a Mester viselt el.

Szent Péter, aki háromszor tagadta meg az Urat, majd háromszor vallotta meg, hogy mindennél jobban szereti, halálig hűséges volt Mesteréhez. Ismételten suttogta maga elé: „Uram, te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek!”

7. Bátor szívvel tégy tanúságot Jézus Krisztus mellett!

„Szeretett Fiam! Figyelmeztetlek, éleszd fel magadban Isten kegyelmét, amely kézfőtélelem folytán benned él. Hiszen Isten nem a csüggedés, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét adta nekünk. Ne szégyellj hát tanúságot tenni Urunk mellett, sem mellettem, aki érte fogoly vagyok. Ehelyett vállald az evangéliumért a szenvedéseket velem együtt, bízva az Isten erejében. Erényed az egészséges tanítás legyen, amelyet Krisztus Jézus hitében és szeretetében tőlem hallottál. Őrizd meg a Rád bízott kincset a Szentlélek erejével, aki bennünk lakik!” (2 Tim 1,4)

Pál apostol Timóteushoz írt levele híven tükrözi a Római Birodalomban a keresztények helyzetét. A fővárosban már véres keresztényüldözés dúlt. Róma égése óta (64. júniu 19.) halálra keresték a keresztényeket, hogy az örült császár, Néro parancsára bűnbakokként prédául dobják őket a bosszú- és vérszomjas római népnek. Pálnak nem lehetett kétsége afelől, hogy mi vár rá.

Az apostol csalódott, szenved és aggódik, magára maradva a biztos halál előtt. Ugyan kivel oszthatná meg gondjait és fájdalmait a megfáradt apostol? Levelet ír Timóteusnak, kitarja meggyötört, aggodalmas lelkét szeretett testvére és követője előtt, de arról is biztosítja őt, hogy hitét és reményét a nehéz körülmények között sosem adja fel. „Isten nem a csüggedtség, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét adta nekünk” – vallja most is az apostol, és tanúságot tesz arról, hogy továbbra is rendületlen bizalommal tekint Istenre.

Isten ügye, a keresztény hit és egyház jövője biztos kezekben van: Jézus kezében, aki legyőzte a halált és felragyogtatta előttünk az életet, a halhatatlanságot. (1,11) Tudom kinek hittem, és biztos vagyok benne, ő elég hatalmas ahhoz, hogy rábízott kincsemet megőrizze. (1,13)

Mi emberek esendők és állhatatlanok lehetünk, de ha mi hűtlenné válunk is, ő hű marad, mert önmagát nem tagadhatja meg (2,13). Bármilyen súlyosak is a veszélyek, bármennyien hirdetik a tévtanokat, „az Úr épülete szilárdan áll” (2,19), és nem fog rendülni. Embereket el lehet fogni, börtönbe lehet vetni, „de az Isten szava nincs megbilincselve”. (2,9)

Saját sorsát illetően az apostolnak Istenbe vetett bizalmából megbékélés fakad. A lelkiismerete nyugodt, mert kötelességét, feladatát teljesítette (1,3). A gyenge és beteg ember mintegy hatezer, fáradtságban megjárt kilométer után végigtekint az Úr keresztútjának követésében eltelt életén, és így könnyít szíve terhén: „Isten nekünk, apostoloknak az utolsó helyet jelölte ki, mint olyanoknak, akiket halálra szántak, hogy látványul szolgáljunk az angyaloknak és az embereknek is”. (1 Kor 4,9)

„A jó harcot megharcoltam, a pályát végig futottam. Most készen vár az igaz élet koronája, melyet azon a napon megad nekem az Úr, az igazságos bíró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik örömmel várják eljövételét”. (2 Tim 4,7–8).

Egy régi legenda szól arról, hogy azon a helyen, ahol a szent feje földre hullott, három forrás fakadt. Mély értelmű jelképe ez annak az életfolyamnak, amely Pálon át a világba áradt.

III. A milánói rendelet szabadságot ad a keresztényeknek

1. E jelben győzni fogsz!

Konstantin római császár 313-ban adta ki híres milánói rendeletét. Ennek értelmében ezentúl a keresztények szabadon gyakorolhaták vallásukat, visszakapták elkobzott vagyonukat, templomokat építhettek, bármilyen állást betölthettek. A császár állami épületeket, bazilikákat adott át a keresztényeknek templom céljára. Felesége örökségét, a lateráni palotát, a pápának adta, akinek ez lett a székhelye. A vatikáni dombot Szent Péter sírja körül elegyengettette, és a sír fölé Szent Péter tiszteletére bazilikát építtetett, mely kb. 1500 évig állt. A jeruzsálemi szentsír és a betlehemi barlang fölé is egy-egy templomot építtetett. Az új fővárosban, Konstantinápolyban és más birodalmi városokban is templomokat építtetett. A vasárnapot 321-ben az egész birodalom területén munkaszüneti nappá nyilvánította. Konstantin élete végén felvette a kereszténységet. A kereszténység diadalmaskodott, de ekkor még nem lett államvallás.

2. Az egyház korai története és az első szerzetesek

A korai kereszténység hierarchiájában az öt patriarcha emelkedett ki. Kezdetben nem volt egyetlen központ, csak a IV–V. században épült ki a teljes egyházszervezet.

A IV. században jelent meg az evangéliumi tanácsokat radikálisan megvalósítani kívánó, aszkézist gyakorló szerzetesség, először keleten Szent Antalnak (251–356) és Nagy Szent Vazulnak (330–379), majd nyugaton Nursiai Szent Benedeknek (480–543) köszönhetően.

Az első, keleti szerzetesi közösségek szigorú előírások szerint éltek, és a hit elvont kérdéseivel foglalkoztak. A nyugati szerzetesség célja inkább gyakorlati volt: földet is műveltek, könyveket másoltak, térítették.

A kereszténység nyugat-európai terjesztésében és az antik civilizáció átmentésében fontos szerepet játszottak az írek, akik még a népvándorlás alatt vették fel a kereszténységet Szent Patrik (385–461) tevékenysége nyomán. Mivel a kontinens északnyugati peremvidékén nem érvényesült Róma ellenőrzése, nem püspöki rendszer, hanem kolostorokon alapuló egyházszervezet alakult ki. Példájuk (hittérítés, kéziratmásolás) ösztönszerűen hatott a bencésekre is.

Nyugat-Európában Írország volt az első, ahol a nép nyelvén fejlődött ki az egyházi nyelv és irodalom. Mindez Patriknak köszönhető, aki bár származása szerint nem volt ír, közöttük mindenkinek mindene lett, hogy így mindenkit megnyerjen Krisztusnak. Patrik a pápa áldásával indult hittérítő útjára. Tanított, nevelt, kolostorokat alapított, s közben úgy élt, mint szegény remete. Munkáját és törekvéseit százszoros termés követte. Így érte el, hogy az ír nép lelkébe mélyen beegyökerezett az evangélium, s azt az angolok több évszázados, katolikusok ellen irányuló üldözése sem tudta megtörni.

Március 17-én az írek zöld gallyat tűznek a kalapjuk mellé, és így köszöntik egymást: Áldjon meg az Isten és Szent Patrik. Égi hazájába 461. március 17-én tért meg.

3. Nursiai Szent Benedek

Nursiai Szent Benedek életéről annyit tudunk, amennyit Nagy Szent Gergely (540–604) pápa, egyháztanító, a liturgia és az egyházi zene szervezője írt le.

A Benedek név azt jelenti: áldott. Isten valóban áldásként adta őt és szerzeteseit Európának. Hétszáz esztendőn keresztül szinte nem is volt más szerzetesi élet nyugaton, csak az övéké. Nem volt vidék, ahol a hegyek tetején ne álltak volna ott a bencés kolostorok,

a lelki élet és a tudomány fellelővéiként. Főpapokat, szenteket és vértanúkat adtak az egyháznak, és tudósokat a világnak.

Szent Benedek remete az itáliai Nursiában született 480 körül. Szülei a köznemességhez tartoztak. Fiukat Rómába küldték, hogy jogot tanuljon, ahol szomorúan kellett tapasztalnia, mint mállik szét a hajdan fényes birodalom, mint törnek be a barbárok, és rabolják, égetik mindazt, ami szép és értékes volt. A nagyváros világias szelleme és diáktársainak szabados életmódja ellenszenvet keltett benne. Csalódottan tért haza, és teljesen új életet kezdett. Csatlakozott azokhoz a papokhoz és világi hívekhez, akik igyekeztek istenes életet élni. Ám nem sokáig maradt velük, mert fűtötte a vágy, hogy egyedül Istennek éljen, az emberektől távol. Rábukkant egy barlangra, ahol három évig remeteként, a világtól szigorúan elszigetelve, Subiaco erdős, zuhatagos, zord vidékén húzta meg magát. Hamarosan elvadult külsejű remete lett az éppen felserdült fiatalemberből. Olyannyira nem törődött a világgal, hogy az egyházi élettől is elszakadt. Azt sem tudta, hogy a keresztények mely napon ünneplik a húsvétot.

Egy pap figyelmeztette erre, aki az Úr feltámadásának napján meglátogatta barlangjában. Ekkor ismét fordulat állt be életében. Felvette a kapcsolatot a környéken lakókkal, lelki tanácsadójuk lett. Benedek híre eljutott az egyik kolostor szerzeteseihez is, akik felkeresték és erőszak erejével azon voltak, hogy lépjen éppen elhunyt apátjuk helyébe. Végül vállalta a megbízatást. A kolostorban eltöltött néhány hónap azonban feltárta előtte a problémákat. A szerzetesek nem voltak hozzászokva a fegyelmezett élethez, s a Benedek által sürgetett szigorú szabályok nem voltak inyükre. Szembeszálltak vele, sőt megpróbálták megmérgezni.

Benedek ekkor visszatért a magányba. Legközelebb már ő vett maga mellé érdeklődő fiatalembereket, akikből nagyszerű pedagógiai érzékkel nevelt szerzeteseket.

529-ben a tanítványaival Monte Cassinóra költözött át. Itt egy elhagyott Jupiter templom romjain építette fel a rend anyakolostorát. Itt írta a híres Reguláját, amely a keresztény életnek, a bensőséges istenkeresésnek máig el nem évült kalauza. Menjetek dolgozni, és ne szomorkodjatok – ezt a jelszót adta szentünk testvéreinek. Maga is sok időt szentelt a környék szegényeinek. Támogatta őket, alamizsnát és élelmet osztott ki nekik. Vele kapcsolatban sok csodáról, gyógyulásról, sőt halott feltámasztásáról is olvashatunk Nagy Szent Gergely pápa Dialógusainak könyvében. A Monte Cassinó-i kolostor falán olvasható:

„Jönnek a fáradt utazók, és
Zöld fűvet és bőséges kenyeret,
Pihenést és testvéri szeretetet és alázatot,
Krisztus békéjét találják mindenütt.”

Jelmondata máig érvényes: Ora et labora! Imádkozzál és dolgozzál! Nagy Szent Gergely pápa, Szent Benedek életrajzírója a szent 547-ben bekövetkező haláláról így ír: „Amikor közeledni érezte halálát, a templomba vitette magát, magához vette az Úr testét és véré, tanítványaira támaszkodott, és az ég felé tárt karokkal imádkozva halt meg”. VI. Pál pápa (1963–1978) Európa védőszentjévé nyilvánította őt 1964-ben.

4. A bencések civilizációs tevékenysége

A pusztuló hellén-római műveltség kincseit elsodorta volna a népvándorlás kora, ha a bencések kolostoraiban imádkozó és dolgozó bencések nem gyűjtötték, másolták, tanították volna ezeket az ismereteket.

Philibert Schmitz A bencések civilizációs tevékenysége című könyvében a rend 14 évszázados tevékenységéről és Szent Benedek regulájának máig kisugárzó hatásáról ír.

A belga bencés szerző a civilizáció fogalmát így határozza meg: „A civilizáció olyan társadalmi állapot, melyet anyagi, szellemi, művészeti és vallási tényezők alkotnak, mindezek lehetővé teszik a harmonikus emberi fejlődést. A civilizáció emberi erőfeszítést, munkát követel, melynek gyümölcse és jutalma is egyben. A labor (munka) elhagyása, megvetése minden civilizációt romlásba dönt. Ez okozta a görögök és a rómaiak hanyatlását is. Amikor Szent Benedek a történelem színpadára lépett, a munka már csak rabszolgák elfoglaltsága volt.” Az *Ora et labora* elve állította helyre a munka tiszteletét, méltóságát, amelyet a modern civilizáció is elismer. Ebben is láthatóvá válik, hogyan omlik össze az ókori civilizáció, és helyette Isten belép az emberiség életébe.

A bencések nemcsak tanításukkal, hanem fáradhatatlan tevékenységükkel is az erdőművelés, a mezőgazdaság és állattenyésztés fejlesztése terén számos technikai újdonságot terjesztettek el.

Gerbért, a későbbi II. Szilveszter pápa – aki a Szent Istvánnak küldött koronával megerősítette a magyar államiséget – a matematikai és csillagászati tudományok jeles művelőjeként bevezette az arab számjegyeket Európában. A vallásos zene történetében Nagy Szent Gergelynek köszönhetően a bencések kiemelkedő szerepet vállaltak a gregorián ének terjesztésében.

5. A zsolozsma kialakulása az Egyházban

Nagyon korán kialakult a hívő közösség két fő imaórája, a napfelkeltekor és a napnyugtakor végzett imádság. A napszakoknak jelképes mondanivalójuk volt: „Krisztus a valódi fölkelő Nap, aki a sár éjének sötétjéből támadt fel, de Ő az esti Fény is, aki velünk jön az éjszaka sötétjébe”. A naponta végzett zsolozsmaimádságnak első, teljes rendjét Szent Benedek Regulájában találjuk. A közösségi élet alapelve: „Az istenszolgálatnak semmit elébe ne tegyenek”.

Az egyház ősidők óta meg akarta éreztetni híveivel az égi liturgia előízét, ezért bekapcsolta az éneklést a zsolozsmának végzésébe. Az ének az Isten tiszteletének tökéletesebb formáját jelenti. A hitben gyökerező imádkozó közösség az éneklésen keresztül részesedik a Krisztus misztériumából. Járja át az éneklést, az olvasmányok hirdetését az őszinteség és a belső tűz, mely a tudatos részvételből fakad. Ebből adódik majd, hogy Jézus Krisztus jelenlétét másokkal is közölni tudjuk, amelyet mi megkapunk az igéjében.

IV. A keresztény Magyarország létrejötte

„**H**étszer apad el a Hold, és még háromszor, hogy Emese fekszik majd párducos ágyán, sír és jajgat, de keblét nem bánat emésztí, anyai öröm fakaszt könnyet szeméből. Majd Emesének fia születik.

– Ha igazat mondasz – szolt Ügyek – nagy tüzet gyújtok a hegyek ormán...

– Nagyúr! – szolt a táltos. Fiaid születik. Neve legyen Álmos, hiszen álom jelenté.

Az a nagy folyó, amit Emese látott, amely nyoszolyája lábától elindul, azt jelenti, hogy a nagy király, Attila lelke születik újjá Álmosban és ivadékaiban...

A nagy folyó fényt árasztva fut végig a rónán, nincs olyan erő, mely futását megakassza. Előtte hegyek dőlnek le, kettétörnek a sziklák, erdők juházva megnyílnak. Eljut oda, hol a két folyó zúg, s áttör a rónán, melynek ezüst a fővénye, arany a homokja, mely valóságos Aranykert.

Eljut a világ aranyos szegletéig...”

(Komjáthy István: Mondák könyve)

Elődeink több mint ezer éven át vándorolnak a dél-európai sztyeppén. Sokáig tartózkodtak a Don és a Dnyeper és az Al-Duna között. E területeket a történelemkönyvek Levédia és Etelköz néven emlegetik. Vajon hol lehetett az őshaza, ahonnan a finnugor népek ősei szétvándoroltak? Valahol a Volga, a Káma, a Bjelala folyók és az Urál-hegység közötti térségben. A köztudatban úgy él, hogy a honfoglalás 896-ban történt. Szent István megkoronázásával a magyar nép a keresztény hitben egyesült Európa népeivel. Azóta Magyarország a keresztény Európa szerves része. Ez biztosította a magyarság fennmaradását.

1. A honfoglalás kora

Mondják, hogy egy nép, nemzet történelmét nem a királyok és a fejedelmek írják, hanem maga a nép. Így igaz, ám a vezetők nélkül egyetlen népből sem lett volna nemzet.

A honfoglalás előtt a magyar törzsszövetségben a vezér tisztjét, Álmos töltötte be, aki a hét törzs egyikének, a Megyer törzsnek a vezére volt. Őt követte fia, Árpád. A hagyomány egyértelműen Árpád nevéhez köti a honfoglalást.

Mivel a magyarok egy ideig a kazárok fennhatósága alatt éltek, ezért az ő szokásaik és törvényeik szerint cselekedtek. Árpádot pajzsra emelték. A hét magyar vezér esküvel fogadta meg, hogy utódaik mindig Álmos, illetve Árpád ivadékaiból választanak fejedelmet. Ezután a hét vezér (Álmos, Előd, Kumd, Ond, Tas, Huba és Tétény) pogány szokás szerint a saját vérét egy közös edénybe csorgatta, hogy esküjét ezzel pecsételje meg. Ez volt a vérszerződés. Árpád legkisebb fia, Zolta fejedelem idején még nem volt biztos, hogy a Kárpát-medence valóban új hazája lesz-e a magyaroknak. Az a veszély is fennállt, hogy eltűnnek, akárcsak más nomád népek.

Etelközhöz viszonyítva a Kárpát-medence bizony kicsi volt. Vizes, mocsaras, erdő borította sík vidék. Csak hát bámerre néztek is, már minden hely foglalt volt. Vissza nem fordulhattak, mert útjukat állták a besenyők. Északon, délen szlávok laktak, nyugaton a germánok.

A törzsszövetség továbbra is fennállt ugyan, de az új haza területét pontosan felosztották a honfoglaló törzsek között. Mindegyik saját területet kapott. Talán Árpádnak tett ígéretüket sem szegték meg, hogy utódai közül választanak fejedelmet, csak éppen nem volt szükségük a fővezérre, átmenetileg.

Taksony (Zolta fia) Árpád unokája fejedelem idején, I. (Nagy) Ottó német király 955-ben végzetes csapást mért a magyarokra. A kalandozások lehetősége 970-ben véget ért. El

kellett dönteniük, szembeszegülnek-e a keresztény világgal, vagy békésen fejet hajtának, éppen úgy, mint a többi európai nép.

2. Géza, az államalapító

Géza valódi fejedelem volt. A népnek akkor van szüksége fővezérre, amikor szorongatott helyzetbe kerül. A magyar főrangúak közül talán senki sem látta tisztábban a helyzetet, mint ő. Mások továbbra is a hadakozáson, a zsákmányszerzés lehetőségén törték a fejüket, Géza pedig azon, hogy népe miként maradhatna életben, hogyan alakíthatná át a dédapja, az Árpád szerzett területet otthonná. Úgy látta jónak, ha nyugati mintára Magyarországot feudális állammá formálja.

Géza első teendői közé tartozott, hogy kibékült I. (Nagy) Ottóval és hittérítőket kért tőle. Tehát nem a bizánci császártól, mint a morva fejedelem tette, hanem a német-rómainól, mivel ő veszélyeztette leginkább a magyarok biztonságát.

A német püspökök közül Pilgrim volt az első, aki nálunk hittérítő tevékenységbe kezdett. Mint passauai püspök, először Gézát, majd 5000 magyart keresztelt meg. Ezért tekintik őt Magyarország első apostolának. De az igazán sikeres térítő munkát Szentgalleri Bruno kezdte. Ő hozta magával Szent Márton kultuszát is, melynek eredményeképpen már Géza idejében elkezdtek építeni Pannonhalmán a Szent Márton apátságot.

Adalberg püspök (956–997) tovább folytatta Pilgrim munkáját, és ő keresztelte meg Géza fejedelem fiát, Vajkot, aki a keresztségben az István nevet vette fel. Mikor Adalberg megtudja, hogy Prágában élő családját az ellenfelei lemészárolták, végleg a pogányok megtérítésének szentelte életét. Szerzetesei egy részét Lengyelországba küldte, másik részét Anasztáz Asztrik vezetésével Géza fejedelemhez. A pannóniai Sabáriában, Szent Márton szülőhelye közelében alapították meg kolostorukat, a mai Pannonhalmát.

Gézának öt gyermeke volt. István, aki a fejedelmi rangot örökölte, és négy lány, akik közül csak egynek tudjuk a nevét, Judit. Ő lett I. (Bátor) Boleszláv lengyel fejedelem felesége. A második lány a bolgár cárhoz, a harmadik Aba Sámuelhez ment nőül, a negyedik Orseolo Ottó velencei dózsához. A korabeli krónikák szerint Géza uralkodására és személyiségére nagy hatással volt felesége Sarolt, aki az erdélyi Gyula lánya görög-keresztény vallású lánya volt.

Géza megkezdte a magyar feudális állam kiépítését, gyermekei és saját házassága révén szoros kapcsolatokat hozott létre az európai fejedelemségekkel, hogy népe békében élhessen, és minden erejét a föld megművelésére, a keresztény hit és erkölcsök megerősítésére fordíthassa.

Géza első feladatai közé tartozott az új székhely kialakítása. Korábban Kalocsa környékén volt az Árpádok központja, s Géza a Duna bal partjára, nyugatra néző Esztergomba tette át székhelyét.

A sikerek ellenére megmaradt Gézának az utódlás gondja. Mihály, Géza testvére csupán elméleti jelölt lehetett, mert valószínűleg Géza halálakor már nem volt az élők sorában. A másik jelölt Koppány volt, aki Géza unokatestvéreként pályázott a fejedelmi székre. Ősi szokás szerint követelte az elhunyt Géza özvegyét, Saroltot feleségének. Vajk születésével azonban apja a fiát szerette volna utódjává tenni. Ezt nevezzük primogenitúrának, vagyis elsőszülöttségi jognak.

Az összeütközés Géza halála után, István fejedelemmé választásakor robbant ki. Mikor Géza 997-ben elhunyt, fia feladata maradt a területen az „európai intézményrendszer” kialakítása. Géza megmutatta a magyar népnek az ígért földjét, István azonban oda el is vezette a népet.

3. Szent István, az országépítő

Szent István negyvenévi uralkodásában a legendák szerint a szent hit apostolát, az egyház diadalmas hőst kell látnunk, akiben isteni erő lakott, aki csodákat művelt. István valóban maga állt a térítés élére: a keresztény egyház és a királyság sorsát azonban a fegyverek döntötték el. Uralkodása harcokban telt el, melyeket az új rend belső és külső ellenségei ellen kellett vívnia.

István fejedelem Asztrik – szerzetesi nevén Anasztáz – meserízi apátot királyi koronáért, illetve egyházzervezéssel kapcsolatos intézkedéseinek jóváhagyása céljából. Rómába küldte II. Szilveszter pápához. Ezt követte 1000. december 25-én, mások szerint 1001. január 1-jén István esztergomi megkoronázása. Elhozva az apostoli áldást, a koronát és keresztet, a magyar nép királyává kiáltották ki és kenték fel Istvánt, „Isten választottját”.

Az egyházzervezés nyomában a koronázás után megkezdődött. A uralkodót Asztrik segítette ebben, aki 1001 húsvétján ott volt Ravennában, mikor a pápa megalapította az esztergomi érsekséget. István összesen 10 egyházmegyét hozott létre, és gondoskodott a fenntartásukról is. A törvények szabályozták a templomba járást is, s ehhez a király templomokat is építtetett. Az egyházzervezéssel párhuzamosan sokasodtak a kolostorok is. A leghíresebb a pannonhalmi apátság volt, amit már Géza idejében építeni kezdtek, de az alapítólevelet csak 1002-ben állították ki.

Az uralkodó állandóan vándorolt kíséretével, de természetesen volt királyi székhely is az országban. István uralkodása elején a központ Esztergom volt, a jeruzsálemi zarándokút megnyitása után (1019) azonban megváltozott a helyzet. Ez az útvonal elkerülte Esztergomot, ezért a király új székhelyet létesített Székesfehérvárott. Itt építette fel a királyi bazilikát, mely az akkori Magyarország legnagyobb épülete volt.

István nevéhez fűződik a keresztény Magyar Királyság megalapítása, a keresztény Magyarország létrejötte, és ez által Magyarország véglegesen, visszavonhatatlanul a keresztény Európa része lett. Az ezredforduló nagy szentjei egyet akartak. Ők mind az evangéliumból megvilágosult emberek voltak, és keresték azt az utat, hogyan vigyék közel az embereket Krisztus szeretetéhez.

4. A bencés-rend története Magyarországon

A Pannonhalmi Bencés Főapátság Magyarország egyik kiemelkedő történelmi emlékhelye, egyházi és művészettörténeli központja. A főapátság látványos épületegyüttese Szent Márton hegyén épült fel. A román stílusú altemplom és kerengő, valamint a gótikus bazilika az évszázadok során barokk és klasszicista stílusú épületrészekkel egészült ki, amelyek a főapátság mai arculatát meghatározzák. A 19. századi könyvtárterem 400 ezres gyűjteményében számos könyvtáraságot őriznek. Az egész épületegyüttest a magyar klasszicizmus egyik legismertebb alkotása, az 55 méter magas torony koronázza.

Pannonhalma, eredeti nevén Győrszentmárton, ősidők óta lakott hely volt. A területen, még mielőtt a Római Birodalom része lett volna a Kr. e. 4. században kelta törzsek – panonok, illírek – telepedtek le. Nem hoztak létre egységes államot, de a terület nagy részét ők lakták. A rómaiak előre nyomulása a Száva felől terjeszkedve folyamatosan alávetette őket, majd Augustus császár (Kr. e. 27 – Kr. sz. 14) hadvezére, Tiberius Kr. sz. 9-ben, 3 éves véres háborúban legyőzte az adók és a katonasorozások miatt kitörő panon lázadást, majd provinciát szervezett (Kr. sz. 10), végül a birodalom északon és keleten is egészen a Dunáig terjesztette ki határait.

Claudius császár (41–54) idején hivatalosan felvette a Pannonia nevet. A terület két szempontból volt fontos Rómának: A Duna folyó északról biztosította Itáliát a váratlan

támadásokkal szemben, és a Duna fontos kereskedelmi útvonal volt. Emellett Pannónián át vezetett a Borostyánút, ami Rómát és a Balti-tenger partvidékét kötötte össze.

Egymás után születtek a települések. Az első városok a Borostyánút mentén épültek, mint Savaria – Szombathely, Skarbantia – Sopron. Később a Duna (Danubius) mentén fekvő védelmi vonal részeként katonai táborok és mellettük városok alakultak ki, pl. Vindobona – Bécs, Arrabona – Győr, Brigetio – Komárom-Szőny, Aquincum – Óbuda.

Pannónia provincia városai is kivették részüket az amfiteátrumok, cirkuszi arénák építésében. Legismertebbek voltak az óbudai és az ausztriai carnuntumi amfiteátrum. Az utóbbi 13 ezer férőhelyes amfiteátrumban rendszeresen rendeztek gladiátorharcokat, később, a keresztények üldözése idején, a keresztény vértanúk vére folyt a Pannónia földjén is. Vélhetően az itteni keresztények elrettentésére szolgált 303-ban Szent Quirinus sisciai püspök kivégzése, akit itt dobta a megáradt patakba, malomkövel a nyakában. Itt szenvedett vértanúhalált Irenaeus 304-ben és sok más keresztény is, akiknek a nevét nem jegyezte fel a történelem.

Savaria hanyatlása Valentianus császár halála után kezdődött. 377-ben hunok kezdték előzőlni Pannóniát. A római hadsereg még ötven évig ellenállt a népvándorlás özönének. Savariát csak 441–445 között tudta Attila hun király elfoglalni. A hunok pusztítását a források szerint a 456-ban bekövetkező földrengés tetőzte be, amely teljesen lerombolta a várost. A súlyos pusztítások ellenére régészetileg bizonyítható, hogy a helyben maradt római lakosság egy része túlélte a népvándorlás viharait. A város falait megerősítették, amelyek védelmet nyújtottak a lakosság számára. Nekik köszönhető, hogy Szombathely antik neve napjainkig fennmaradt. Itt született 313-ban az egész ókori Európa egyik legnagyobb szentje, Szent Márton, aki később a galliai Tours hittérítő püspöke lett.

A Pándzsa patak mentén levő hegyen volt a Római Birodalom Civitas Pannónia nevű városa. Szent Márton tisztelete ihlette meg a keresztény közösségeket, hogy a hegyen épülő település neve Gyórszentmárton legyen.

Pannonhalma neve jelkép, a Magyarországon ezer év óta jelen lévő nyugati szerzetesség, az általuk meghonosított, máig élő hagyomány jelképe. A 10. század utolsó évtizedében alapított bencés apátság középkori neve – Pannónia Szent Hegye (Mons Sacer Pannoniae) – a távoli múltat idézi.

A középkori latinságban Pannónia az egész Magyar Királyságot jelentette. Pannonhalma mai neve Guzmics Izidor bencés szerzetes és barátja, Kazinczy Ferenc nyelvérzékét dicséri. Pannonhalma mintegy királyi széken lebeg az alatta ellapult sík felett – írta 1831-ben Kazinczy Ferenc. A Bakony felől a Duna irányába elsimuló táj fölé emelkedő „hegyen – halmon” kiegyensúlyozott épülettömeg a magyar építészettörténet egyik legnemesebb alkotása.

„Nézzétek, magyarok, Szent Halmát Pannoniának!
Szent Mártont, amíg élt, ide gyakran hozta imádság,
És István, a vezér, itt rakta a hitnek alapját,
S Rómából koronánkat e helynek apátura hozta,
Majd István ezeket jelvényül hagyta a honra,
Hogy népünknek igaz vallása örökre viruljon.”

5. Fel kell állítanunk az Úr szolgálatának iskoláját

A pannonhalmi bazilika tornyának közepén látható egy mozaik, amely két latin feliratot tartalmaz: predicate és docet. Hirdessétek a hitet és tanítsatok!

Az első Szent István királyunk hagyta meg a monostor apátjának, az újkor igényeinek megfelelő gimnáziumi tanítást pedig Ferenc császár, aki 1802-ben a bencés rend működését újra lehetővé tette Magyarországon.

A bencések (másképp Szent Benedek-Rend, vagy egyszerűen bencés rend, teljes nevén: Ordo Sancti Benedicti, rövidítve: OSB) a Római Katolikus Egyház és a kereszténység első szerzetesrendje, amelyben Szent Benedek reguláját követik, későbbi szabályokkal és modern szokásokkal kiegészítve. Nevüket alapítójukról, Szent Benedekről kapták, aki a 6. század elején, Itáliában kezdett szigorúbb szerzetesi életet élni, és írta meg szerzetesi szabályzatát, azaz Reguláját.

A keleti szerzetességet új formába, új keretek közé helyezve megteremtette a nyugati szerzetességet. Törvénykönyvet alkotott, és rendjét bekapcsolta a világi élet vérkeringésébe. Jelmondata: Ora et labora. (Imádkozzál és dolgozzál) Ennek a szellemében végezték rendjének tagjai hittérítő munkájukat Nyugat-Európában, ahol mintegy öt évszázadon át nem ismertek más szerzeteseket. A bencések hatása óriási Európa tudomány- és kultúrtörténetében, valamint a katolikus szerzetesség kialakulásában, különösen a középkor folyamán.

A bencés rend egyetemes címere: kerek talpú pajzs kék mezejében arany hármashalomból kiemelkedő arany kettőskereszt. Az alsó keresztszár alatt arany betűkkel PAX (béke) felirat. Jelmondat: „Ut in omnibus glorificetur Deus” (Mindenben Isten dicsőíttessék). A hármashalom Cassino hegyét jelképezi, ahol Benedek 529-ben, egy régi pogány Apolló-templom romjai helyén kettős keresztet állított, és megalapította monostorát.

6. A Bencés-rend Magyarországi Tartományának címere

Magyarországon az első bencések 996-ban telepedtek le Szent Márton hegyén, az 1001-es királyi alapítólevél Monte Cassino jogait adta meg a Pannonhalmi Apátságnak is. Az ezredfordulót követő második esztendőben István, a magyarok első koronás királya ezekkel adta hírül a világnak, hogy atyja, Géza fejedelem Szent Márton hegyén monostor-alapításba kezdett, és bencés szerzeteseket telepített le. Az alapítólevelén látható az I. István király aláírása; Stephanus Rex.

A bencés rend magyarországi tartományának címere: csücskös talpú pajzs kék mezejében öt vörös szív (alul három, fölül kettő), amelyekből arany láng tör elő. A pajzs közepén fekete betűkkel a PAX szó, a betűk között egy-egy arany kereszttel. Jelmondat: Ora et labora. A Pannonhalmi Főapátság címere és a hiteles helyi pecsét képének egyesítésével a hasított pajzs jobb oldalának ezüst mezejébe az öt szív és a PAX felirat, a bal oldali kék mezejébe pedig az 1252 előtti időkből származó pecsétkép került. A pecsétkép közepén, trónuson ül Szent Benedek, fején glóriával övezett püspöksüveggel, jobb kezének két ujját esküre emelve, bal kezében pásztorbotot tartva. Lába alatt kimúlt sárkány, ami a bűn legyőzését jelképezi. Feje mellett jobb oldalán, faágon álló, csőrében kenyeret tartó holló. A legenda szerint Benedek apátnak a pusztá magányába egy holló vitte a kenyeret. A szent alakjától jobbra térdelő szerzetes egy kelyhet tart, amely Krisztus véré, az Újszövetséget jelenti. A másik oldalon imádkozó szerzetes áll. A pásztorbot csigája alatt lebegő hatágú csillag a Szűzanyát, a térdelő alak előtt lebegő félhold pedig feltehetőleg a szentírás ószövetségi részét jelképezi.

Sennay András OSB főapát (1921–2012) Szent Benedek születésének 1500 éves jubileuma alkalmából felidézi és továbbítja „Európa atyjának”, illetve „Európa védőszentjének” üzenetét.

Szentünk nem körzövel, nem vonalzóval és nem is komputerrel tervezett, hanem a szellem, az imádság és munka erejével teremtett a háborgó, viharzó korban, a népvándorlás népei között a szívekben békét. Életműve nyomán a megtépett, háborúktól vérző

népvándorláskori népekből – a szív békéjével és a szellem erejének bevezetésével megszületett az új Európa.

Ebben az újjászületett Európában a magyarság akkor szerzett magának véglegesen polgárjogot, amikor a benedeki regulát követő hittérítők és tanítómesterek működése nyomán elkezdett imádkozni és hazát építve dolgozni. Benedictusra, Isten Áldottjára emlékezve törekedjünk egyre jobban szeretni, amint ő szeretett, és tettekkel valósítsuk meg mindazt a jót, amire ő ma is tanít minden Krisztust kereső embert.

V. Történelmünk Mária lábánál

1. Ez a Szentegyház az ország szíve

Hittel épül az ezeréves Mária-egyház. Ezt a szerepét a történelem folyamán szüntelen megőrizte. Ebben a templomban Mária lábainál ott van az egész magyar történelem, minden fényével és borujával, derűjével és zimankójával, örömeivel és bánatával, erényeivel és gyarlóságaival, zenitjével és örvényléseivel. Mint a a középkorban a Boldogasszony nagyobbik egyháza, látta IV. Béla, Róbert Károly, Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás korának fényét és imádságos népét.

Ezek a falak látták a csillagos évszázadok hódoló történelmi nagyjait, köztük a kardja markolatán olvasót tartó Hunyadi Jánost. Itt kapta meg 1455-ben a keresztet Carvajal pápai legátustól. Itt tüzelte védelmi harcra, keresztes háborúra és imádságra a nemzetet. És eredménye lett a nándorfehérvári győzelem és a déli Űrangyala világszerte. Sehol sem tudom úgy egyszerre megfogni az imádó, háladó, kérő és engesztelő Magyarországot, mint itt, a viharvert falak között – Mindszenty József hercegprímás e szavakkal jellemezte a budavári Nagyboldogasszony-templomot, mely oly sok történelmi eseménynek volt helyszíne. Ősi falai között a dicsőséges időkben fényes királyi esküvők és koronázások zajlottak, vészterhes években hadba hívó szavaktól zengtek. Története nemzeti történelmünk alakulásának tükröképe, Magyarország sorsának szimbóluma.

Az itt zajlott jeles történelmi események nyomán Koronázó Főtemplomnak is nevezzük, a köznyelv pedig a XIX. század vége óta a tornyot építő király után Mátyás-templomnak hívja. A Budavári Főtemplom egy olyan nép nemzeti szentélye, amelynek az elmúlt fél évezred folyamán minden évszázadban teljesen újra kellett építenie társadalmát. Meg kell említeni azt is, hogy a templom nem csupán nemzeti szentély, hanem a szó szoros értelmében vett kegytemplom, azaz búcsújáró hely is.

A Budavári Főtemplom titulusa Mária mennybevétele, azaz „Nagyboldogasszony”. Ez az idegen nyelvre lefordíthatatlan, archaikus kifejezés, amelyet nyelvünk a pogány hitvilágból való örökségként alkalmazott a Szent Szűzre, termékeny vagy áldott állapotban levő égi királynőt jelöl. Kifejezi azt a meggyőződést, amely első királyunk Szent István óta türetnen a magyarságban, és amely szerint Szűz Mária nem csupán patrónája, de valóságos királynője, tulajdonosa is ennek az országnak.

A magyar állam létrejöttével az egyházzervezés nyomban a koronázás után megkezdődött. István fő célja az önálló egyházzervezet kialakítása volt, hiszen a korona a keresztény királyság jelképét jelentette. Az uralkodót Asztrik segítette ebben, aki 1001. évnek húsvétján ott volt Ravennában, mikor a pápa megalapította az esztergomi érsekséget, és Istvánnak szabad kezet adott püspökségek szervezésére.

Az esztergomi főegyházmegye hagyománya szerint a budai Várhegy legkiemelkedőbb pontján épült fel Szent István király 1015-ben alapított temploma, az ősi Nagyboldogasszony-templom. E hagyomány alapja az 1690-ben emelt, 1748-ban leégett barokk főoltáron állott felirat, illetve egyéb XVII. századi források adatai, amelyeket néhány korábbi forrás utalásai megerősíteni látszanak. Lehetséges, hogy ez volt az a Mária-templom, amelyben a közeli Gellérthegyén vértanúhalált halt Szent Gellért püspököt fohavatalozták. Nem kizárt, hogy ennek az első templomnak román stílusú köveit találta meg 1874-ben Schulek Frigyes másodlagos helyükön, a XIII. századi falban.

2. Mária a keresztények segítségé

„A szerető lélek szenvedélye a buzgalom,
Csendes, de erős, mint a Duna folyása;

Nem loccsan, nem csobog,
De nincs az a hatalom, mely föltartóztassa.”

(Prohászka Ottokár)

A Boldogságos Szűz Máriát rengeteg kiváltsággal ajándékozta meg Isten. Minden isteni ajándékot szabad is, kell is elismernünk benne, azaz tisztelnünk kell őt. Az egyik szép megnevezése: Mária, a keresztények segítsége. Ennek a tiszteletnek az alapja az, hogy egész szívvel, minden erővel Jézusért élt teljes életében. A megváltást biztosító iszonyatos szenvedésektől nem óvhatta meg Fiát a Szűzanya, de adta amit lehetett: vele érzett és édesanyjai szíve vérzett.

3. Szeretet a szenvedésben – Mária piétája

„A Kálváriára újra csönd borul, míg a hóhérok kivégzik a latrokat. Utána Nikodémus, Arimateai József és János óvatosan leveszik Jézus testét a keresztről. Mária a kereszt alatt van, a kereszt lábához ül, hogy Jézusát ölébe vegye. Köpenyét egyik oldalra hajtja, és térdén bölcsőt készít neki. A férfiak óvatosan odahelyezik Jézust. Most úgy néz ki, mint egy nagy és fáradt gyermek, aki anyja ölében alszik. Mária szívére szorítja testét, fejét anyai karjára vonja. Csöndesen beszél hozzá, vértől ázott arcát törölgeti, könnyeivel mosogatja, sebeit és zúzódásait csókolgatja. Az este azonban közeledik, és a halott testet a sírba kell helyezni, melyet József nagylelkűen felajánlott. Mária, rokona és Magdolna által támogatva, Mártától, Zebedeus Máriától és Zsuzsannától követve a sír felé tart. A szűk sziklasírban a három férfi szivaccsal gondosan megmossa a halott testet, bebalzsamozzák és lepelbe tekerik.

A munkálatok befejezése után Máriát elvezetik Jézus sírhelyétől. Az esti alkonyatban lépnek ki a csöndes kertből. Mária, az asszonyok és férfiak is lassan visszatérnek a városba. Vajon milyen gondolatok járnak fájdalmas agyában? – Útközben látja az elítéltek menetének nyomait, elhajított köveket és fadarabokat. Az út mentén folyó patak csöndesen csordogál, a városra halálos csend borul. Itt van a kis híd, mely a Kálvária kegyetlen útjára vezet, és vele átellenben a Bírósági kapu. Mária még egyszer körülnéz, tekintete megpihen a Kálvária csúcsán... Lassan abba az utcába érkeznek, ahol a cönákulum van, Mária már a végletekig kimerült. Egy pillanatra megáll az ajtó előtt, ahol Jézus utoljára vacsorázott. Az asszonyok átvisszik őt a szemközti helyiségbe.

A szoba csöndjében aztán egyedül marad nagy fájdalmával. Lélekben újra átéli az események sorozatát, melyek Jézus áldozatának csúcsát jelentették az emberiségért. Imába merül: „Atyám ... Fiam... Isten Lelke...!” Mária térdel, arcát egészen a földre hajtja. Még sötét van, de a láthatáron már kél a fény, a tavaszi reggel friss és tiszta fénye...

Mária a Golgotán élte meg a megtestesülés misztériumának teljességét: „Asszony, íme, a te fiad!” (Jn 19,26) – ez segítette a túlélésben. Krisztus benne él az ő fiaiban, gyermekeiben. Ez a rendelkezés közvetlenül János apostolra, a legfiatalabb tanítványra vonatkozott, de kezdettől úgy értelmezte az Egyház, hogy benne minden ember Mária gyermeke lett, vagyis Krisztus titokzatos testét, az Egyházat is neki kell védenie, segítenie. Számtalan eset, történelmi esemény igazolja Szűz Mária oltalmát, védelmét, Mária a keresztények segítsége.

4. Patrónánk segített megmenteni az európai kereszténységet

A történelemben az Európáért vívott küzdelemben Mária sokszor közbelépett, amikor a kereszténység veszélybe került a török terjeszkedés idején.

Számtalan eset, történelmi esemény igazolja Szűz Mária oltalmát, védelmét. Mária a keresztények segítése. „Jézus, Mária!” volt a harci kiáltás Nándorfehérvár felszabadításakor (1456). A győzelem hatvan évre visszaszorította a törököt, hogy megnyissa az utat Európa szívébe. Azóta minden délből a harangszó figyelmeztet az Űrangyala imára.

A lepantói tengeri győzelem 1571. október 7. A Jón tengeren lezajlott ütközet. A török veszedelem az egész keresztény világot fenyegette, és Európa léte, a kereszténység sorsa forgott kockán. A csata idejében, Rómában V. Szent Piusz pápa Mária képe előtt térdelt, és a rózsafüzért imádkozta a keresztény sereg győzelméért. A győzelem napját, október 7-ét a pápa a Rózsafüzér Királynéjának ünnepévé tette.

1683. szeptember 12. – Szűz Mária győzelme Bécsben. 1683. júl. 14-én Kara Musztafa nagyvezér vezetésével 280 000-es sereg közelítette meg Bécset. Akkoriban egész Európa tekintete Bécsre szegeződött. Nyilvánvaló volt, hogy Bécs eleste után a törököket semmi sem tartja vissza céljuktól, egész Európa meghódításától. Az áldozatok ellenére Bécs kitartott, míg csak meg nem érkezett Sobieski János lengyel király és lotharingiai Károly felmentő serege. Szelepcsényi nyitrai püspök Hétfájdalmú Szűzanya képével díszített érméket veretett. Egész Európa imádkozott. A pápa, XI. Ince a győzelem emlékére szeptember 12-ét Szűz Mária nevének ünnepévé tette.

Hogy itt nem a hadsereg, hanem Szűz Mária győzelméről van szó, bizonyítja az is, hogy nem egy elszigetelt csata sorsa dőlt el, hanem attól fogva a törökök fokozatosan visszahúzódtak Európából. A keresztény Királynének segítő keze üzte el őket.

5. Magyarok Nagyasszonya Napja

Október 8. – Magyarok Nagyasszonya Napja. A történelem folyamán négyszer történt felajánlás a Magyarok Nagyasszonyának.

- 1.) 1038. augusztus 15-én Szent István bevitte szobájába a Szent Koronát, összehívta az ország nagyjait, és jelenlétükben beleegyezésükkel felajánlotta a Szent Koronát és vele a magyar földet a Szűzanyának. Isten Anyját kérte fel a magyar nemzet védőasszonyának. Ez a felajánlás Esztergomban történt.
- 2.) A második felajánlás Szepeshelyen történt. A templomban látható, hogy Károly Róbertet a Magyarok Nagyasszonya koronázza meg, jelképezve, hogy a Szent Korona és az ország törvényes hatalma Szűzanyától jön a király kezébe.
- 3.) A harmadik felajánlás 1693-ban történt. Buda visszavétele és az ország visszahódítása 456 éves török küzdelem után, az akkori király I. Lipót fogadalmat tett, hogy a Szűzanya kezébe teszi az országot.
- 4.) A negyedik felajánlás 1896-ban volt, a millennium esztendejében. Hálából Ferenc József apostoli király és Vaszary Kolos bíboros hercegprímás felajánlotta az ezeréves országot a Magyarok Nagyasszonyának.

6. A Boldogasszony visszafoglalja templomát

A Buda várának ostrománál történt a török által elfalazott Madonna-szobor csodája. Az utolsó roham előtt a löportorony felrobbant, és a főmecsetben imádkozó törökök előtt megjelent a Magyarok Nagyasszonyának régen elfeledett szobra. „A Nagyboldogasszony” nem csupán pátrónája, de valóságos királynője, tulajdonosa is az országnak.

VI. Boldogasszony Anyánk régi nagy Patrónánk

1. Az ember, vallásos lény

Gondolkozik. Eljut odáig, hogy a világot, amelyben él, valaki megtervezte és megalkotta. Akarata van. Különbséget tesz jó és rossz között. Ezen maga változtathat. Hamar rájön, hogy ezt a képességét Valaki más ültette el benne. Érez és vágyakozik. Az embernek „szíve van”. A jó, a szép, az igazság, a szeretet utáni vágyát csak a legfőbb Jóság és Szépség elégítheti ki.

2. Tisztelt Vendég!

Minden kedves vendég, mikor ide érkezik, már a fent említett tulajdonságokkal rendelkezik. Mindnyájunk célja az, hogy ne csak nézzünk, ne csak ismereteket szerezzünk, hanem keressük az összefüggéseket, és vigyük magunkkal a Nagyboldogasszony templomának kisugárzását.

3. Szakrális emlékek és a buzgó istenszerető emberek

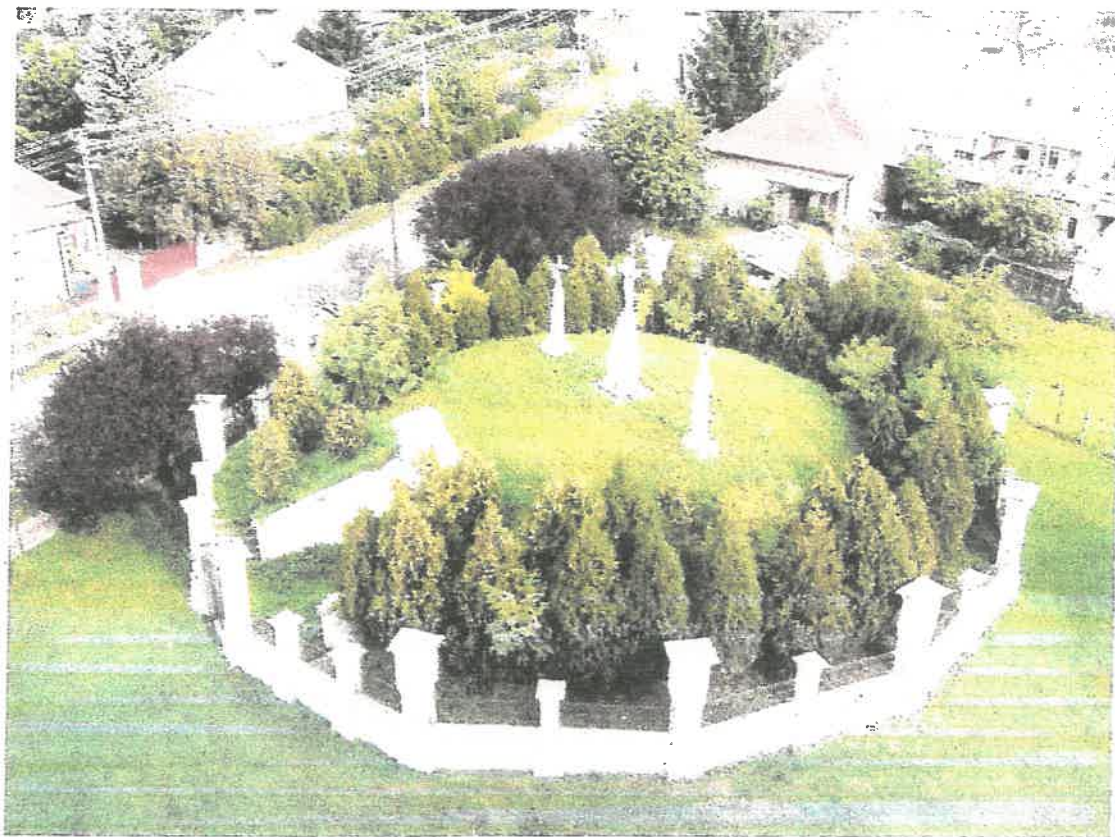
A Vágsellye település felől érkező idegen, amint átlépi Deáki község határát, a templomkert szélén a Kálvária-dombra fordítja tekintetét, melynek gyökere az emberi jócselekedet és önzetlen odaadás eredménye. E szakrális hely – a Kálvária-domb – létrejötté elsősorban a falu egyik nagylelkű lakójának, Liszi Andrásnak köszönhető, aki a XVII–XVIII. század fordulóján uradalmi juhászként élt Deákiban. A feljegyzések szerint a derék birkapásztor 1738-ban született, és buzgó katolikusként tevékenykedett haláláig.

1807. január 20-án kelt végrendeletéből kitűnik, hogy vagyonából három célra, a misézésre, a szegények javára, valamint egy kálvária építésére tett alapítványt. A Kálvária dombját a falu népe hordta össze csak az 1822-es évben. A kör alakú, kb. 25 m átmérőjű, 6 m magas dombot 1-2 m magas téglafal veszi körül. A fal fölé emelkedik az a tizenegy oszlop, melyekben a keresztút egyes állomásait ábrázoló képek vannak elhelyezve.

A 12. stációt, a domb tetején a Krisztus keresztjét a két latorral, a 13. állomás képét a barlang bejárata felett láthatjuk. Az utolsó, a 14. stációval pedig a barlangban, a Hétfájdalmú Szűzanya – Piétával záródik a szenvedéstörténet. A Kálvária-domb felszentelését 1886. január 5-én tartották. Ugyancsak Liszi András és felesége, Tóth Éva adományából készült a temetőben álló vörös márvány nagykereszt, melyet 1798-ban állították fel, s még ma is szilárdan áll a helyén, hirdetve az adományozók áldozatkészségét.

1945 után a csehszlovák hatóságok Liszi András alapítványait is megszüntették. 1958-ban szélvihar döntötte le a domb tetején álló Krisztus-keresztet. A hívők ismét összefogtak, mintegy kilenc ezer koronás költséget a rózsafüzér társulat gyűjtötte össze. Liszi András méltó utóda Varga Mihály, valamint Gaál Vince asztalos volt. A Kálvária-dombon rendszeres pénteki, illetve nagyböjti ájtatosságokat tartottak. Az előimádkozók neveit is megjegyezte a helyi egyházközség: Takács Ambrus, Kolozsi Béla, Cserge Terka, Szabó Mariska, és őket sokan mások is követték. A több mint egy évszázada emelt Kálvária-domb elszakíthatatlan része a sík vidéki Deáki községnek.

A Kálvária-domb és a Feltámadott Krisztus szobra képzeletbeli elválasztó vonalat alkotnak a temetőkert és a templomkert között.



A templomkert bejáratánál a Szentháromság kőoszlopa áll, amelyet 1905-ben a Szentolvasó Társulat tagjai emeltek. Annak ellenére, hogy több mint száz éve ellenáll az idő viszontagságainak, megőrizte küldetését. Az oszlop tetejét a Szentháromság – az Atya és a Fiú és a Szentlélek - kőbe vésett alakjai nemcsak díszítik, hanem üzenetet is közvetítenek. Az üzenet egy szó – SZERETET.



E köoszloppal párhuzamosan a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség 2005-ben keresztet helyezett el Serédi Jusztinián (1884. április 23. Deáki – 1945. március 29. Esztergom), Magyarország hercegprímása, megemlékezve halálának 60. évfordulója alkalmából. A fából faragott kereszt hirdeti az egykori hercegprímás érdemeit, amit a nemzetért, az országért és a magyar egyházért tett.

4. Az Életfa

Az Ószövetségi Szentírás egy csodálatos szépségű kertet hoz elénk, amely nemcsak szemnek gyönyörködtető, hanem előre vetíti az emberiség jövőjét is.

Az egyik legfontosabb ezek közül az életfa, amelynek keresztény története a teremtéstörténethez vezet vissza. A Paradicsom csodálatos vegetációjából másodmagával emelkedik ki, hiszen mellette áll a jó és rossz tudásának fája. Tulajdonképpen e kettő tövéből indul az emberiség drámája. A tudás fájának gyümölcse elhozta a halált, az életfát pedig a Mindenható elzárta előlünk. De a végtelen irgalom mégis visszaadja nekünk, a megváltás és megszentelés isteni gesztusa által. Az életfa tehát megjelenik az emberiség történelmében azért, hogy gyümölcsével visszaadja az elveszett életörökséget. Ez lesz a golgotai keresztfa, gyümölcse maga a megtestesült Istenember.

Az Ószövetség sokszor említi az élet fáját. Jelképe az isteni bölcsességnek. A Példabeszédek szerint maga a bölcsesség jelenti az ember számára az életfát, amibe kapaszkodhat és jelképe az igaz embernek Ők „Az Úr házában vannak elültetve. Még öreg korukban is gyümölcsöt teremnek tele vannak nedvvel és élettel”. (Zsolt 92, 14–15). Milyen szép az Ószövetség nagy szenvedőjének, Jóbnak gondolata, amikor a reménytelenségben a fa életerejéből nyer vigasztalást: „A fában mindig marad még reménység, hogyha lenyesik is. Új ágakat hajthat” (14,7) Az egyházatyák a paradicsomi életfában Krisztus történelmi keresztjének előképét látták, olyan erőt, amely az ég magasságát és a föld mélyét kapcsolja össze, körülhatárolja a messzeséget, benne találkozik minden ellentét, a fény, a sötét, az ég és a föld. Választani enged, ő maga az útkereszteződés, és egyben rámutat a lehetséges utakra.

5. Ily színes a mi hitünk

A templomkerti sétánk a szenvedés történetével kezdődött. A stációk Jézus szenvedését éreztették, azonban Pál apostol Filippiekhez írt levele békét és nyugalmat adott. Pál tudta, hogy a keresztények ereje az összetartás, az egység és a szeretet kötelékében van.

„Ugyanazt a lelkiületet ápoljátok magatokban, amely Jézus Krisztusban volt. Ő Isten formájában volt, és az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem kiüresítette magát, szolgai alakot öltött, és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan lett, mint egy ember. Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért Isten felmagasztalta, és olyan nevet adott neki, amely fölötte van minden névnek, hogy Jézus nevére hajoljon meg minden térd a mennyben, a földön és az alvilágban, s minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr”. Carmen Christi, himnusz (Fil. 2,5–11).

Majd maga, Jézus így szól hozzánk: „Gyertek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok, s akik terhet hordoztok – én, megkönnyítlek titeket. Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok, és alázatos szívű, s megtaláljátok lelketek nyugalmaát. Az én igám édes, és az én terhem könnyű”. (Mt 11, 28–30)

6. A deáki község Életfája és a Nagybaldogasszony-templom

Uram, jó nekünk itt lennünk, a Te szent hajlékodban.
Veled egyesülhet lelkünk, itt az oltár titokban.
Értünk dobog itt szent Szíved, mely bűnünkben is szeret.
Uram, jó nekünk itt lennünk, hön szeretni itt lehet.

Uram, jó nekünk itt lennünk, hol kegyelmed várva vár,
Hová mindig visszatérünk, Szíved nekünk nyitva áll.
Bármily messze tévelyedtünk, nagy irgalmad ránk talál.
Uram jó nekünk itt lennünk, hol szívünk nyugtot talál.

Uram, jó nekünk itt lennünk, érdemünk bár oly kevés,
Könnyű lesz itt életterhünk és édes a szenvedés.
Szívünket, ha megérinti szent kegyelmed balzsama,
Uram, jó nekünk itt lennünk, s nem hagyunk el már soha.

A kora tavaszi szél végig söpört e település utcáin. Néha tétován megállt egy-egy levélkupacnál, amit a télcsipős szele ott felejtett. A templomkert szélén kisebb-nagyobb fák is próbálják kinyújtani dermedt ágait. A szél is kedvet kap egy kis hintázáshoz, és rátelepszik az ágakon megjelenő fiatal rügyekre. A természet újraéled.

A Teremtés könyvében olvashatjuk, hogy az Úristen kertet telepített Édenben, és kisarjasztotta az élet fáját a kert közepén.

A község templomkertjének a közepén is az Úristen elültetett egy „életfát”, azzal a céllal, hogy egyre jobban terebélyesedjen, növekedjen, ágakat növelessen, hogy az embereknek otthont, biztonságot teremtsen. És ez így is lett.

A templomkert közepén elültetett életfából; ÉLŐ EGYHÁZ lett. A Jóisten tervében már régen ott volt, hogy ezen a helyen az élő egyháznak temploma legyen.

Jeremiás próféta jövendölésében olvashatjuk: „Igen, jönnek napok - mondja az Úr -, amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával. De nem olyan szövetséget, mint amelyet atyáikkal kötöttem azon a napon, amikor kézen fogva kivezettem őket Egyiptom földjéről. (Jer 31,31). Az Úr új szövetséget köt majd népével. Ez a Sinai-hegyi szövetségtől abban különbözik, hogy nem kőtáblákra és tekercsekre, hanem szívekbe lesz beírva. „Bensejükhöz adom törvényemet és a szívükbe írom... mindnyájan ismerni fognak a legkisebbtől a legnagyobbig - mondja az Úr -, mivel megbocsátom gonoszságaikat, és vétkeikre többé nem emlékezem.” (Jer 31,34).

Újszövetségi szerzők főleg az Utolsó Vacsora eseményében látják a jövendölés beteljesedését. AZ UTOLSÓ VACSORA. Vacsora közben Jézus kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte, s odanyújtotta tanítványainak ezekkel a szavakkal: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem!” Aztán fogta a kelyhet, hálát adott, és ezekkel a szavakkal nyújtotta nekik: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, a szövetségé, amelyet sokakért kiontanak a bűnök bocsánatára”. (Mt 26, 26–28)

AZ OLTÁRISZENTSÉG ALAPÍTÁSA. Vacsora közben kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal adta nekik: „Vegyétek ez az én testem”. Majd fogta a kelyhet, hálát adott, odanyújtotta nekik. Mindnyájan ittak belőle. Ő pedig így szólt: „Ez az én vérem, a szövetségé, amely sokakért kiontatik”. (Mk 14, 22–24) Amint elérkezett az óra, asztalhoz telepedett a tizenkét apostollal együtt. Így szólt hozzájuk: „Vágyva vágytam rá, hogy ezt a húsvéti vacsorát elköltssem veletek, mielőtt szenvedek. Mondom nektek, többé nem eszem ezt, míg be nem teljesedik az Isten országában”.

Aztán fogta a kelyhet, hálát adott és így szólt: Vegyétek, osszátok el magatok között. Mondom nektek: nem iszom a szőlő terméséből addig, amíg el nem jön az Isten országa. Most a kenyeret vette a kezébe, hálát adott, megtörte és odányújtotta nekik ezekkel a szavakkal: „Ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt tegyétek az én emlékezetemre”.

Ugyanígy a vacsora végén fogta a kelyhet is, és azt mondta: „Ez a kehely az új szövetség az én véremben, amelyet értetek kiontanak”. (Lk 22, 14–20).

Az Úr lakomája: Emlékezés és ígért. – Az utolsó vacsora mintegy az utolsó előkészülete annak a messiási lakomának, ahol Jézus újra megtalálja övéit a közeli próbatétel után. Jézus ezen az utolsó étkezésen készíti elő a „beteljesedett húsvétot” és az „új bort”, amelyet majd övéivel ízlel az Isten Országában: a kenyeret és a bort Teste és Vére új valóságának jelévé avatja.

7. Az egyházalapítás állomásai

Jézus egész élete és tevékenysége hozza létre az egyház alapítását, mely mintegy egész létének gyümölcse.

1. Az Isten népére vonatkozó ószövetségi ígéretek, melyek megőrizték üdvözítő erejüket és jelen vannak Jézus igehirdetésében
2. Jézus felhívása a megtérésre és a benne való hitre.
3. A tizenkét apostol meghívása és intézményesítése
4. Péter nevének megváltoztatása, az apostolok közötti különleges szerepének kiemelése és küldetése
5. Krisztus elutasítása Izrael részéről, valamint a zsidó nép és Jézus tanítványai közötti szakadás.
6. Jézus történeti cselekedete az utolsó vacsorán, szabadon vállalt szenvedése és halála
7. Az Úr feltámadása révén a tanítványok újraegyesítése és húsvét után a sajátos egyházi életbe való bevezetése
8. A Szentlélek elküldése által az Egyház létrejön, mint Isten alkotása
9. A tanítványok küldetése a pogányok felé és a pogányokból létrejött egyház megalapítása.
10. Végso szakítás az igaz Izrael és a zsidóság között.

8. Isten Anyja a Boldogságos Szűz Mária, Krisztus és az Egyház Misztériumában

Ez titokzatos kapcsolat, amelyben Mária egyszerre anyja és lánya az egyháznak. Kiváltságos helyen áll az üdvösség történetében, Isten új népének vonatkozásában. Egyedülálló Mária szerepe az Ige megtestesülésében az emberek üdvösségéért. Mária az egyházzragyogó példája, mert az isteni mindenhatósággal együttműködve egyedülállóan fogadta és hozta a világra Krisztust.

A Boldogságos Szűz azáltal, hogy Krisztust világnak adta, megosztotta vele életét és valóságosan együttműködött fiával üdvösségünk érdekében.

A zsinat megerősíti a Mária-tisztelet jogosultságát és hasznosságát, mely természetesen nem lehet egytermészetű az egyedül az Istennek kijáró imádással mégis páratlan és a szentek tisztelete fölött álló.

A II. Vatikáni Zsinat idején 1964. november 24-én VI. Pál pápa a Szent Péter bazilikában Máriát az egyház anyjának nyilvánította – Mater Ecclesiae – Mária tehát, mint az egyház anyja, nem az egyház felett áll, hanem az egyházban.

VII. A Kő és a Hang az Istent dicséri

1. Az építményben az ember gondolata tükröződik

Nap, mint nap, de főleg utazások alkalmával láthatjuk a keresztény művészet és a keresztény építészet alkotásait. Elmegyünk mellettük. Pedig oda kellene nézni! Ezeket a keresztények foglalták formába gondolkodásukat, hitüket. Tanuljuk meg látni az épületeket, kérdezzünk rájuk, próbáljuk megérteni funkcióikat, nőjünk fel hozzájuk.

2. A román stílus

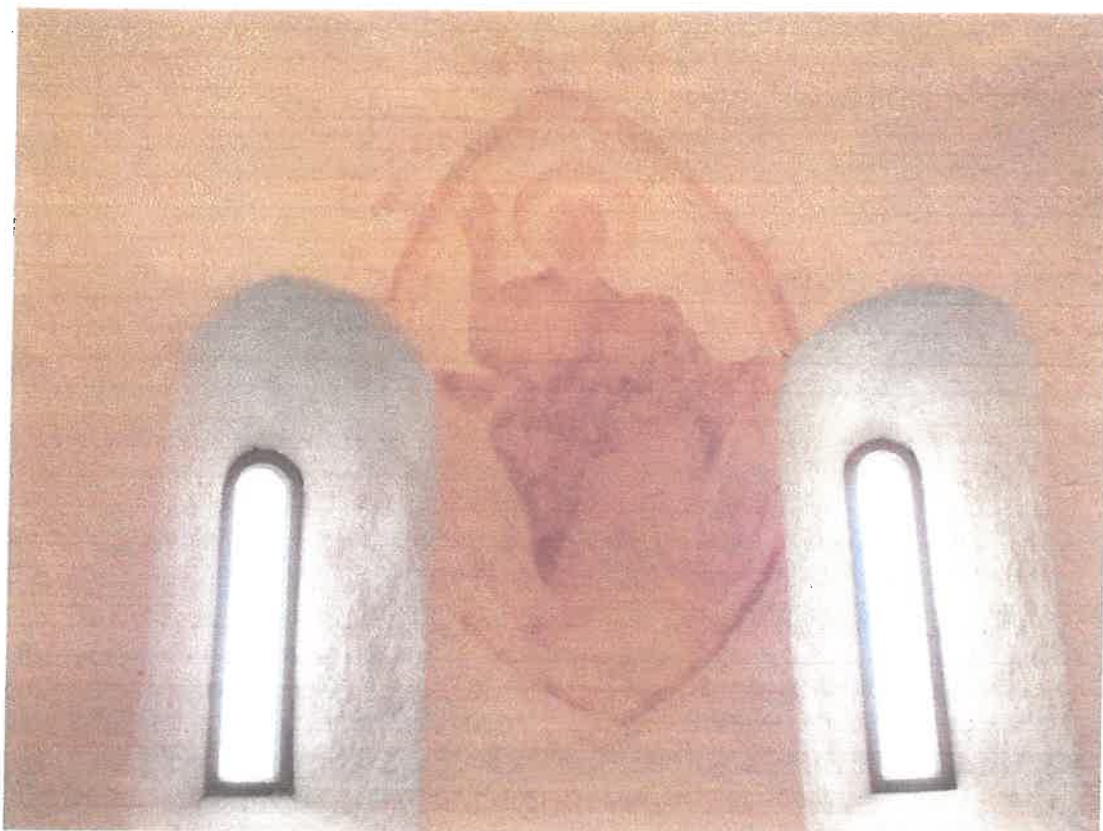
Az Alpoktól északra megmaradt legrégebb épületek a kereszténység felvételének idejéből származnak. Építőanyagként terméskövet használtak, melyet többé - kevésbé megmunkáltak. A templom külsején csak a fontosabb építési elemeket, így a kaput és az apszist díszítették. A falak meglehetősen vastagok voltak, még a két-három méteres vastagság sem volt ritka. Ennek következtében az ablaknyílások csak igen kicsik lehettek. A torony jellegében van valami, ami dacolni látszik idővel, külső erővel. Csak fent voltak ablakok. Olyan volt a templom, mint egy vár, szilárd és biztos. A településeken rendszerint a templom volt az egyetlen kőépület. Az emberek egyszerű fakunyhókban laktak. Ennek a korszaknak emberei a keresztiség felvétele után nem tudtak egyik napról a másikra keresztény módon gondolkodni. Mert pogányságukból mindenféle démoni képzeteket hoztak magukkal. Ezért a templomnak kettős védelmi feladatot kellett ellátnia. A templom erődtítmény volt háborús időben, de egyben menedéket nyújtott a gonosz démonok ellen is. Jézus Krisztus az Úr és szabadító hatalmasabb. Az Ő házában mindenki biztonságban érezte magát.

A „román kori művészet” fogalmát 1824-ben Caumont francia művészettörténész honosította meg, és Nyugat-Európa középkori művészetét értette ezen. A kifejezés összetevői a román nyelvek (a spanyol, a francia, az olasz) kialakulása, továbbá az antik – római hagyományok, a népvándorló csoportok hagyományai és az ókori római művészet. Általában a 12. századot tekintjük a romanika virágkorának, de számos előfutára és hátvédje van. A stílus valóban termékeny korszaka 1050–1150 közé tehető. A román kor művészete döntően a keresztény hitet szolgálta. Fő feladatának a keresztény templom építését tekintette. A templom volt a legfontosabb művészi feladat, szobrászat, festészet és kézművesség minden erejét ennek a díszítésére fordította. Szimbolikus formában dicsőítették a világbíró Krisztust, az Istenanyát és a szenteket.

A román stílus – a magyar művészettörténet első, immár teljes egészében hazai talajból fakadó stílus-korszaka – Magyarországon is az 1000–1250 közötti időben, mint helyi román stílus alakult ki. Ennek a helyi román stílusnak alkotó elemei: antik római építészet, szobrászat, „őshazánkból” hozott díszítő stílust képviselő iparművészet, s a helyben talált népelemek építkezési technikája.

Amikor István király megszervezte a magyar államot s népe a keresztvíz alá hajtotta fejét, az új vallásnak szüksége volt hatalmas püspöki székesegyházakra, apátságokra és falusi templomokra, a szobrászat és a festészet eszközeivel tanító képzőművészetre, kézzel írt és festett misekönyvekre s egyéb – fa, bronz, ötvösmű – felszerelési tárgyra. Kezdetben mindezt az egyszerre jelentkező igényt természetesen csak hazai művészekkel nem lehetett kielégíteni, külföldről kellett behívni kőfaragókat, festőket, iparműveseket, javarészüket még szerzetesek, akikről azután a helyi mesterek eltanulták nemcsak a művészeti technikákat, hanem a kor művészi stílusát is.

Az első időben az egyház és a király a legnagyobb építtető és megrendelő, de a XII. században már a világi földbirtokos réteg is elég erős ahhoz, hogy saját dicsőségére templomokat építsen, saját védelmére kőházakat, esetleg várakat emeljen.



Mi a haza?

Édesanya, édesapa!
Mondjátok csak, mi a haza?
Tán e ház, melyben vagyunk,
Amelyben mindnyájan lakunk,
Ez a haza?

Nem gyermekem ez csak házunk,
De amit itt körül látunk,
Merre földjeink terülnek
Merre kertjeink fekszenek,
Ez a haza!

Minden, amit a szem belát,
Itt e föld, mely kenyeret ad.
E folyó tele halakkal,
E szőlőhegyek falvakkal,
Ez a haza!

Amerre a hegylánc kéklik,
Merre a berek sötétlik,
Merre a róna kanyarul,
Merre az égbolt leborul.
Ez a haza!

Hol egykor őseink laktak,
Itt csatáztak, itt mulattak,
Ahol a határt ők szabták
S örökségül reánk hagyták,
Ez a haza!

Ahol csontjaid porladnak,
S mindig e földön maradnak,
Ahová bennünket tesznek,
Midőn egyszer eltemetnek,
Ez a haza?

Ez a föld, mely drága nekünk,
Melyet legjobban szeretünk,
Ahová, bámerre járunk,
Mindig vissza-visszavágyunk,
Ez a haza!

(Majtényi Flóra)

Hazaérkeztünk. Az útitársunk, a Nagy Történelem Könyve volt, melynek utolsó oldala egy örökérvényű igazságot közöl: Krisztus az alap-kő, amely által meg tudunk maradni állva, nem az emberi önbizalom révén, hanem a hűséges Isten kegyelméből. Az ember, aki hallgat az ő szavára, sziklára épít.

Kedves Zarándoktársaim! A szeretet útja a jeruzsálemi templom és a deáki Nagyboldogasszony templom között lassan véget ért. A Nagy Történelem Könyvet becsukjuk, mert a templomkert közepén álló ezeréves templom „magától beszél” a múltról.

VIII. „Tettekre, áldozatokra van szükségünk”

A templom mindkét tornyában kondul a harang. A harang és a harangszó elválaszthatatlan a régi magyar falvak és mezővárosok népének vallásos életéből. A harang zúgása hívott, figyelmeztetett, jelzett, hírt adott, Jelentett veszélyt vagy halálesetet. A keresztény templomokban a korai középkorban még trombita hívta a hívőket. Az V. században a bencések vezették be a harangozást.

A történelem fonalában háromszori harangozás honosodott meg; a hajnali, melynek eredete a 15. századba nyúlik vissza, az esti harangozást az 1309. évi udvardi zsinat esti szokásként említi, a déli harangszó a nándorfehérvári törökök feletti győzelemre emlékeztet.

Az ismertető tanulmányba, gondolom, egy kis népi humor is belefér: Ha szegény ember halt meg, a harang így búcsúztatta: – Nem volt ott kincs, csak fakilincs. Vagy: inge-gatyája, inge-gatyája. Ha gazdag ember halt meg a harangszó most sem volt vidámabb: Sok (pénze) volt, sok volt, csak volt.

Községünk nagyon régi település, mivel a természeti feltételek adottak voltak, bármely népcsoport letelepedésére. Erről tanúskodnak falu ősi határában az Árpádok idejében fennálló majorok elnevezései; Stará villa, Odvory, Udvari, Melou, Bojtorján, amelyekről a tatárjárás után nincs is említés.

A honfoglalás idejéből több feljegyzés maradt fenn. Anonymus szerint ezt a vidéket Huba vezér kapta, míg Márk krónikája Lélt említi a vidék urának, Galgócon keresztül fel a Kárpátokig. Annyi bizonyos, hogy a honfoglaló magyarság Deáki szűkebb környékén is letelepedett. A szomszédos Taksonyfalva neve minden bizonnyal Árpád unokája, Taksony fejedelemnek őrzi emlékét.

A bencések kérésére II. Béla király (1131–1141) 1138-ban határjárást rendelt, s e célból Lőrinc udvari káplánját küldi ki. E határjárási okmány igen nagy jelentőségű tényeket őrzött meg, mert pogány sírokat említ. Ezek a pogány sírok Taksony vezér idejéből, de valószínűbb, hogy a honfoglalást jóval megelőző itt élő pogány népek korából maradtak. Ez a tény a deáki „halomdombi dülő” nevében mai napig él.

Ritka számba megy az, hogy egy faluról annyi dokumentum tanúskodjon, mint Deákiról. 1001-től egészen a tatárok bejöveteleig több mint 20 feljegyzés szól a településről.

I. István király által az 1001. esztendőben kelt pannonhalmi apátság alapítólevelének függelékében fel van sorolva az adományozott birtokok neve, köztük Deáki is, mint akkor hívták: Wag. Neve folytonosan változott. Minden névváltozást, hitelt érdemlő okmányok igazolnak. Ezek közül néhány: Wag, Waga, Vágfőtti Salaföd, Vac (Vák). Egy 1296. évi okmányban már Monastérium. Deáki-Deákmönostor, s mellette már, mint teljesen külön település van megemlítve: Salya (Vágsellye).

Egy 1317-ből származó iratban találkozunk először mostani nevével Diáky-val, amikor már Trencsényi Csák Máté birtoka volt. A helyi tájnyelvben ma is így használják – nem Deákinak, hanem Diákinak mondják.

Századokkal előbb a Vág egyik ága, jelenleg Holt-Vág, folyt el községünk mellett, vagy éppen keresztül rajta, mert a katolikus templom közvetlen szomszédságában ma is látható a meder helye épp úgy, mint a kertekben és a határban. A víz mindig fontos szerepet kapott. A Vág folyón keresztül vezetett országúti és később vasúti híd is. Hadak útjának is nevezhetnénk. Ugyanis már Marcus Aurelius légiói itt keltek át a folyón. Később az Érsekújvárt megszálló törökök, majd kurucok kedves portyázó helye volt a vidék.

A jelenlegi Deáki név is hosszú múltra tekint vissza. A 16. század a megpróbáltatások özönét zúdította az ország népére. A Dózsa György nevével jegyzett jobbágypfelkelés 1514-ben, a mohácsi csatavesztés 1526-ban, a török terjeszkedés, s ennek következtében az ország három részre szakadása, előbb – utóbb valamennyi település életét megbolygatta. Az ézeréves Deáki község hivatalos neve 1919. január 7-től Diakovce.

IX. „A művészet egyik országnak sem sajátja, az égből származik” (Michelangelo)

Egy kis séta után a faluban és a „helytörténelemben”, visszatérünk a Deáki község büszkeségéhez, a Nagyboldogasszony-templomhoz.

A déli harangszó az Urangyala imádságára figyelmeztet. A tornyok magassága 31,5 m, amelyek büszkén emelkednek ki a templomtest közepéből, melyek nem egyszer voltak „tanúi” emberhez nem méltó tetteknek. Mind a két világháború idején a harangokat hadicélokra elvitték és beolvasztották. De a hívek adományaiból új harangok kerültek a toronyba, amelyek most éppen a faluba látogatókat fogadják nagy szeretettel. A templom ajtaja nyitva áll minden jóakarátú embernek. A „szeretet útja” mindenkié, és az, akit keresünk, éppen bennünket vár.

Az ajtó felett egy latin felirat látható, amely magyarul azt jelenti: A templom a Legnagyobb Jónak, az Istennek, és a Boldogságos Szűz Máriának van felszentelve. 1875-ben. A templom falának külső díszai, belső építőművészeti elemei a román stílust követik. A kolostortemplom lakói a Benedek-rend szerzetesei voltak. A templom homlokzatán láthatjuk a bencés rend magyarországi tartományának címerét. A Szűzanya tisztelete a keresztény eszmének nélkülözhetetlen része. Ezt bizonyítja a címeren látható hatágú csillag is.

A kedves látogatónak, hogy a kettős kereszt, amely az Árpád-házi királyok uralkodásának idejét idézi, ugyanakkor az évszám (1875) a 19. század, magyarázatot igényel.

Ez azt jelenti, hogy a templom építése három időszakban történt, s mind a három bizonyos történelmi időt határoz meg.

1. 1002–1228: A Szent István kápolna
2. 1228–1875: A bencések kolostor-temploma
3. 1875-ben kerül felszentelésre.

Ez a felosztás nem hivatalos, csak az érthetőség szempontjából könnyebb. Különben mind a három rész a román építészeti stílus elemeit tartalmazza és követi.

1. Szent István – kápolna a deáki Nagyboldogasszony templomának első építménye

A pogány szokásokat tartó, de keresztény elemeket tartalmazó népcsoport érkezett a Kárpát-medencébe. A honfoglalás kora, illetve a magyarság története a 10. században történik. A 896–970 időszakban az ideérkező magyar törzsek létkérdése lett a kereszténység felvétele. A megmaradás feltétele Géza fejedelem (972–997) kezébe került. Géza döntése elősegítette, hogy a Bizánci és a Német-Római Császárság a hódításaik révén Magyarország szomszédságába kerültek. A két birodalom 972-ben szövetségre is lépett, s az országra ezzel két oldalról is erős nyomás nehezedett. Mindezek hatására csak egy választása lehetett Géza fejedelemnek: a nyugati kereszténység felvétele. Géza első feladatai közé tartozott az új székhely kialakítása. Korábban Kalocsa környékén volt az Árpádok központja, s Géza a Duna bal partjáról a nyugatra néző Esztergomba tette át székhelyét. Géza templomot is építtetett, melyet Szent István vértanúról neveztek el.

Géza fejedelem a fia, Vajk születésével, a primogenitúra, az elsőszülöttségi jog alapján őt nevezi meg utódjának. A gyermeket születése után megkeresztelték, a Stephanus nevet kapta. Koppány legyőzése után a legfontosabb feladatot a keresztény királyság megalapítása jelentette. Már Géza fejedelem a keresztény hit megerősödése céljából behívja az országba a Benedek-rend szerzeteseit, és létrehozza a pannonthalmi apátságot. Tehát ezer évvel ezelőtt, 1002-ben, Szent István az első magyar király a pannonthalmi, – mint akkoriban nevezték: Szent Márton-hegyi – apátság kolostortemplomának felszentelésekor egy kiváltságlevelet adott át az apátság bencés szerzeteseinek.



2. Wag település – Deáki község

Az említett oklevélben különböző kiváltságok mellett – a somogyi tizedeket és kilenc falut ajándékozott a király az apátságnak. A falvak között található a Wag nevű település is, melyből az évszázadok folyamán kifejlődött a mai Deáki község.

A deáki templom léteéről az első írásos bizonyíték II. Paszkál pápa 1102-ben kiadott bullájában olvasható, melyben felsorolja a szentmártoni apát joghatósága alá tartozó plébániákat. Ezek között találjuk a „Wági Szűz Mária egyházat” is. 1175-ben III. Sándor pápa emlékezik egyik oklevelében a Wági Szűz Mária egyházzal, s ugyanezt ismétli 1186-ban III. Orbán pápa is. A kis templom tehát fennállott, s őseink és a környék népe vasárnaponként s ünnepnapokon itt hallgatta a bencés atyák igehirdetését.

A vasárnapi szentmisét Szent István mindenkinek kötelezővé tette, aki nem ment el, megbüntette. Csak az maradhatott otthon, aki beteg volt, vagy aki a tüzet őrizte. Ha a tűzörző elaludt, az a háza népére szegényt hozott. István király rendelete alapján minden tíz falunak egy templomot kellett építenie. Ide gyülekeztek össze a tíz település hívei. Csak a rossz idő esetében maradhattak otthon (pl. eső, hó), de ilyenkor legalább két embernek kellett a településről eljönni a szentmisére, akik majd elmondják a szentmisén hallottakat.

3. A Szent István kápolna

A Szent István kápolna ezeréves falain Kontuly Béla festményei hiteles képet adnak a magyar nép történelméből.

A falfestmények központi szereplője természetesen Szent István király. Az első festményen, amely az egykori bejárati ajtó mellett látunk: Szent István a keresztet magasra tartja. A festő ezzel azt akarta kifejezni: a magyarok a hazát karddal szerezték, de a kereszt tartja fenn. A következő képen Istvánt, mint Árpád-házi fejedelmet látjuk, aki legyőzi Koppányt. A másik fal festményei csaknem egészében Szent István király apostoli tevékenységét ábrázolják: a Benedek-rend templomépítő tervét, Szent István király adománylevelét a pannonhalmi monostor részére (1001 vagy 1002), amelyen a felsorolt kilenc között ott van a Wag település neve is, valamint a román stílust követő kéttornyú

katolikus templomunk makettje, majd a sorképet zárja a Halotti beszéd és könyörgés szövegét másoló bencés szerzetes.

A kápolna belső falán Szent István két bensőséges cselekedetét látjuk: Királyi Intelmek átadása fiának, Imrének, ha ő lesz a király (Sajnos erre nem került sor, mert egy vadászaton életét vesztette.) Az ajtó feletti festményen Szent István álmát festette le Kontuly Béla, hogy Magyarország mindig fényben lesz.

4. Az Égi királynő

A negyedik falrész a félkör alakú apszis, szentéllyel. A festményen Szent István, halála előtt 1038. augusztus 15-én, a Nagyboldogasszony ünnepén felajánlja Szűz Máriának a magyar népet, országot és a koronát. Ez azt jelenti, Szűz Mária minden népnek oltalmazója, de a magyar népnek királynője, égi királynője is.

Ha kilépünk a kápolnából, mondhatjuk, hogy ezeréves falak között, királyi templomban (Kettős kereszt) és apostoli királyi templomban voltunk.

Az ezeréves törvénytár szerint, Szent István az államszervezet kiépítésével párhuzamosan megszervezte a magyar keresztény egyházat. Ezért ő és utódai viselhették az apostoli király címet. A király II. Szilveszter pápától kapta a koronát és az apostoli áldást.



Boldogasszony Anyánk, régi nagy Pátrónánk!
Nagy ínségben lévén, így szólít meg hazánk:
Magyarországról, édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el szegény magyarokról!

Ó, Atyaistennek kedves szép leánya,
Krisztus Jézus Anyja, Szentlélek mátkája. Magyarországról...

Nyisd fel az egeket sok kiáltásunkra,
Anyai palástod fordítsd oltalmunkra. Magyarországról...

Kegyes szemeiddel tekintsd meg népedet,
Segéld meg áldásra magyar nemzetedet. Magyarországról...

Irtsd ki édes Anyánk, az eretnekséget,
Magyar nemzetedből a hitetlenséget. Magyarországról...

Hogy mint Isten Anyját régen tiszteltenek,
Úgy minden magyarok, most is dicsérjenek. Magyarországról...

Tudod, hogy Szent István örökségben hagyott,
Szent László király is minket reád bízott. Magyarországról...

Jézus Fiad előtt hajts térdet érettünk,
Mert ha nem cselekszel, egy lábíg elveszünk. Magyarországról...

Dicséret, dicsőség legyen az Atyának,
A te szent Fiadnak s Szentlélek mátkádnak. Magyarországról...

Magyarországnak a 19. századig nem volt „törvényes himnusza”. Kölcsey Ferenc műve előtt a katolikus magyarság néphimnusza a „Boldogasszony Anyánk” és az „Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga...” kezdetű ének volt, míg a református magyarságé a 90. zsoltár „Tebenned bízunk eleitől fogva”.

5. A Pray-kódex örök értékű lapjai

Közben a lakosság száma növekedett, s a régi templom egyre szűkebbnek bizonyult. 1207-ben Uros apát került az apátság élére. Ő rendkívül tevékeny ember volt. A deáki templom felújítását és bővítését segítette elő. A legegyszerűbb építőanyagból, téglából, olyan időtálló alkotást hoztak létre, amely nyolcszáz év után is szilárdan áll a maga szépségében.

A templom építésénél egy szokatlan – a Kárpát-medencében egyedül Deákiban fennmaradt – megoldást alkalmaztak: két templomot építettek egymás fölé. A templomot IX. Gergely pápa rendeletére Jakab nyitrai püspök 1228. november 14-én szentelte fel.

Hogy ilyen pontosan ismerjük a templomszentelés napját, annak az a magyarázata, hogy az Árpád-korból ismert néhány misekönyv egyikét – a Pray-kódexet – a 13. század első felében a deáki templomban használták. A nevezetes eseményt a kódex 26. lapjára feljegyezték, hozzátéve, hogy a szentelés másnapján a felső oltárt is megáldották. A templom alsó része a hívek számára volt kialakítva, ahol világi papok végezték a nép lelki gondozását, a boltozat felett a szerzetesek használatára volt egy hasonló elrendezésű templom, melynek oldalhajói egyben lakhelyül is szolgáltak tagjainak.

A Pray-kódex 154. lapján található a legősibb összefüggő magyar nyelvemlék, a Halotti beszéd és könyörgés. Ez a 32 soros, 274 szóból álló halotti búcsúztató felbecsülhetetlen értékű nemzeti kincsünk. Összesen 190 magyar szót őrzött meg. III. Béla (1173–1196) uralkodása idején 1192 és 1195 között írta be a magyar szöveget egy 12. század végi misekönyvbe egy ismeretlen szerzetes. 1228-tól a tatárjárásig a deáki Szent István kápolnában és a deáki plébániához tartozó Taksony községben használták misekönyvül. Csak 1770-ben fedezte fel benne a magyar nyelvű sorokat Pray György jezsuita szerzetes, történész. Pozsonyban. Pray átadta a szöveget rendtársának, Sajnovics Jánosnak, és a teljes szöveget ő publikálta 1771-ben. A szöveg eredetije jelenleg az Országos Széchényi Könyvtárban van.

A Halotti beszéd és könyörgés értelmezése magyar nyelven

„Látjátok, felebarátaim, szemetekkel, mik vagyunk: bizony por és hamu vagyunk. Mennyi malasztban teremtette annak idején (az Úr) mi őstünket, Ádámot, és adta neki Paradicsomot házul. És minden Paradicsomban való gyümölcsöktől mondta neki, hogy éljen. Csak egy fa gyümölcsétől tiltotta őt. De mondta neki, miért nem ehet: „Bizony, amely napon eszel abból a tiltott gyümölcsből, halálnak halálával halsz.” Hallotta a teremő Istentől, hogy meg fog halni, de elfeledte. Engedett az ördög csábításának, és a tiltott gyümölcsben halált evett. És annak a gyümölcsnek olyan keserű volt az íze, hogy torkukat majdnem megszakasztotta. Nem csak magának, de mind az ő fájának halált evett. Isten megharagudott, és a munkás világba helyezte őket: és ez lett a halálnak és a pokolnak a fészke, és az egész nemének. Kik azok? Mi vagyunk. Ahogy ti is látjátok szemetekkel: bizony egy ember sem kerülheti el ezt a vermet, bizony, mind ahhoz járók vagyunk. Imádjuk Urunk Isten kegyelmét e lélekért, hogy irgalmazzon neki, kegyelmezzen neki, és bocsássa meg az ő minden bűnét! És imádjuk Szent Asszony Máriát és Boldog Mihály arkangyalt és minden angyalt, hogy imádjanak érte! És imádjuk Szent Péter urat, akinek adatott hatalom oldania és kötnie, hogy oldja fel az ő összes bűnét. És imádjuk minden szenteket, hogy legyenek neki segedelmére Urunk színe előtt, hogy Isten ő imádságuk miatt bocsássa ő bűnét! És szabadítsa meg őt az ördög üldözésétől és a pokol kínzásától, és vezesse őt Paradicsom nyugalmaiba, és adjon neki utat a Mennyszigetbe, és minden jóban részt! És kiáltások Urunkhoz háromszor: Uram irgalmazz!

Szerelmes Barátaim! Imádjuk e szegény ember lelkéért, akit az Úr ezen a napon megszabadított e hamis világ tömlöcéből, akinek e napon testét temetjük, hogy az Úr ő kegyelmével Ábrahám, Izsák, Jákob kebelében helyezze, hogy amikor eljön a végítélet napja, úgy támassza őt fel, hogy az ő szentjei és kiválasztottai közé jobb felől helyezze el őt. És ti benneteket is. Clamate ter (?): Uram irgalmazz!”

6. Kyrie eleison!

Szent Lukács három fontos példabeszédet hagyott ránk. Az első „az alkalmatlankodó barát” sürgető kérésre ösztönöz: „Zörgessetek és ajtót nyitnak nektek.” Annak, aki így imádkozik, a mennyei Atya „ad annyit, amennyire szüksége van”, és különösképpen a Szentlelket, aki minden ajándékkal rendelkezik. (Lk 11,5–13)

A második, „az alkalmatlankodó özvegy”. Az ima egyik jellemzőjén alapul: szüntelenül imádkozni kell anélkül, hogy elvesztenénk a hit türelmét. „Amikor az Emberfia eljön, talál hitet a földön?” (Lk 18, 1–8)

A harmadik példabeszéd, „a farizeus és a vámos”, az imádkozó alázatáról szól: „Isten irgalmazz nekem, bűnösnek.” Ezt az imát az Egyház szakadatlanul a magáénak vallja: „Kyrie eleison!” (Lk 18, 9–14)

A templom legfiatalabb részében található a Halotti beszéd, vásznon. Ezt a 170 x 230 centiméteres olajfestményt, a kárpátaljai Kolozsvári László festette a 2001-es millenniumi év alkalmából. A festő a XII. század temetési hangulatát festette le. Ugyanis ebben az időben csak Magyarországon vehetett részt a temetési szertartáson az egyszerű nép, ill. a jobbágyság.

7. „Dolgozzatok és szeressétek egymást, mert a tudás az, ami a többiek föl emel (Louis Pasteur)

1872–1875 között került sor a templom további bővítésére. Schulek Frigyes tervei alapján a műemlék templom homlokzata elé egy új részt építettek, alkalmazkodva a templom ősi román stílusához, – de bazilikás elrendezésben, felső ablakokkal. Sajnos, ezáltal a régi

homlokzat megsemmisült, a tornyok az épület közepére kerültek, és a tetőszerkezet átalakításával helyrehozhatatlanul megváltoztatták az ősrégi templom eredeti arculatát.

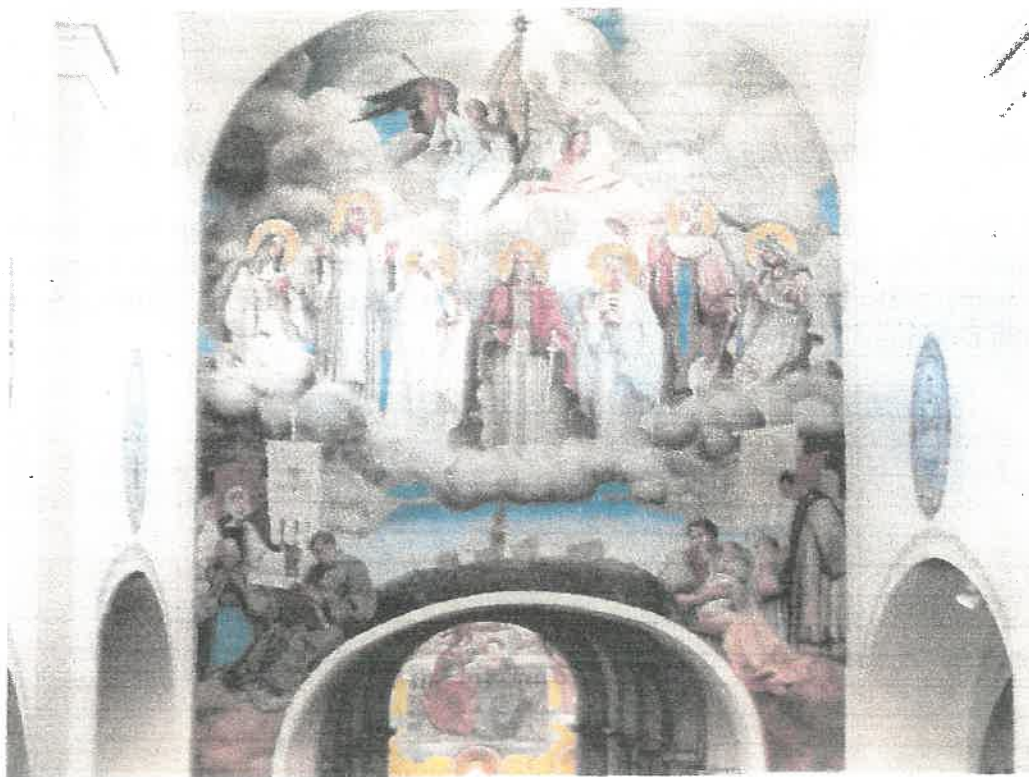
8. *Eucharistia Vinculum Caritatis – Az Oltáriszentség a szeretet köteléke*

A jó vatikáni kapcsolatokkal rendelkező Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás tízéves munkájának köszönhetően nyerte el Budapest a XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus rendezésének jogát 1938. május 25-én. Az ünnepséget összekapcsolták az 1938-as Szent István Jubileumi Évvel.



9. *„Pannonhalma mintegy királyi széken lebeg az alatta ellapult sík felett”* (Kazinczy Ferenc)

1940–1941-ben a templomon nagyarányú felújítási munkákat végeztek, melyhez az anyagi alapot Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímásnak – a falu neves szülöttének – bőkezű adományai biztosították. Kontuly Béla és Jeges Ernő, a magyar hittörténet legfényesebb csillagjai ragyognak a falfestményeken. Jeges Ernő Szűz Mária megkoronázását festette le a templom apszisába, Kontuly Béla az Árpád- házi szentek életnagyságú képeivel tette szebbé a templom falait. Természetesen a nagy falfestmény legszebb alkotása a Legméltóságosabb Oltáriszentség tisztelete. A háttér a Benedek-rend szimbólumaként a Pannonhalmi Apátság nyújtja.



10. „A szél kihívásaira a fa gyökereivel válaszol”
(Illyés Gyula)

Az 1962–1965 között lévő II. Vatikáni Zsinat változást hozott az Egyház életében. A kiadott nyilatkozatok igazolják, hogy egy Krisztusra épülő Egyházra van szükség. Nyitni kell a világ felé. Ennek érdekében több rendelet elfogadására került sor. A szentmisék liturgiáját anyanyelven hallgathatták és a templomtér új elrendezése is megtörtént. „Jó, ha a főoltárt a faltól elválasztva állítják fel, körüljárhatóan és a néppel szembe miséznek megfelelően”- olvashatjuk az 1964. szeptember 26-án kiadott nyilatkozatban.

Így lett asztala a templom közepén Jézus Krisztus kereszttáldozatának a megismétlésére és megjelenítésére, és egyúttal az utolsó vacsora emlékére. És ez a hófehér asztal hozza közelebb az embereket Jézus Krisztushoz, és a templomi részek is így kapcsolódnak egymáshoz.

Befejezésül gondoljunk Izsák és Ábrahám párbeszédére. Izsák, aki megy az Ábrahám atyával az áldozati hely felé (Ter. 22) „Atyám” mondja ő. „Igen, fiam” „Lám, itt a tűz és a fa, de hol a bárány az égő áldozathoz...” Ábrahám a fiához fordult: „Isten majd gondoskodik bárányról az égőáldozathoz, fiam!” Ez Jézus lesz... És íme, végül is megérkezik Keresztelő János sok évszázaddal később, bemutatva Jézust!: „Nézzétek, az Isten Báránya! Ő veszi el a világ bűneit!” (Jan 1,29). Jézus, Isten Báránya, akit sok századdal előre, már a világ teremtése előtt kiválasztott, ahogy szent Péter mondja (1Pt1. 20) Ő az, aki önmagát adja nekünk feláldozva minden misén. És az átváltoztatott ostya az ostya, mert azt jelenti, hogy áldozat. Többé már nem egy fajta kenyér... Énekeljünk együtt, hálából!

SOLUS. CHS. SPES. MEA.
Krisztus az én reménységem.

Utószó

A Deáki község címerének üzenete mindenkire szól. Kell, hogy minden ember, akár itt született, akár nem, átérezze e pár szónak az igazságát. Jézus Krisztusban való remény és az emberek hite évszázadokon keresztül vezette e település népét a biztos megmaradás reményében.

Az elődeink, amint hazát találtak maguknak, templomot, kápolnát, szentélyt építettek. Így fejezték ki hálájukat. Isten mindig többet adott, mint amit kértek. Egy kis kápolnából egy emeletes templom növekedett sok-sok éven keresztül.

Kedves Zarándok, Vendég, vagy egy jó Barát! A faluból négy kivezető út van. Bármelyiket is választod, mindegyik út szélén Jézus Krisztus keresztje áll. Fogad és átölel. Ha Vágsellye felé indulsz, Nepomuki Szent János öleli magához a keresztet, ha a Párad, vagy Galánta felé vezető utat választod, Jézus néz Rád a keresztről. A Pallóci úton álló kereszt 1928-tól áll a határi út kereszteződésében.

A keresztet az Isten dicsőségére emelték, ezzel a felirattal: Óh, ha mindnyájan, kik az úton vagytok, lássátok van-e (nagyobb) kín, melyet az Úr Jézus érettünk szenvedett. Hány ember ment el e kereszt előtt, vitték a kapát, a férfiak a kaszát, a lovas kocsik lassan haladtak a poros határi úton. Volt aszály, eső, vihar, jégeső, de mindig volt remény, Istenben való bizalom és imára kulcsolt kéz.

Szülőföldem szép határa!
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdem.
Virulsz-e még szülőföldem!
Azt kérdezem a felhőktől
Azt a suttogó szellőktől.

De azok nem vigasztalnak
Bús szívemmel árván hagynak;
Árván élek bús szívemmel
Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisded hajlék, hol születtem,
Hej, tőled be távol estem!
Távol estem, mint a levél,
Melyet elkap a forgószél.

(Kisfaludy Károly)

Irodalomjegyzék

1. A Katolikus Egyház katekizmusa, Szent István Társulat, Budapest, 1994.
2. Bašo, Mikuláš – Štibrányi, Ján: Deáki Szűz Mária-templom. Komáromi Nyomda és Kiadó, Komárom, 1995.
3. Biblia, Ószövetségi Szentírás I., II., Szent István Társulat, Budapest, 1997.
4. Biblia, Újszövetségi Szentírás, Szent István Társulat, Budapest, 1996.
5. Conti, Flavio: Dióhéjban a román kor művészetéről. Corvina, Szeged, 1979.
6. Csóka Gáspár – Szlovák Kornél – Takács Imre: Pannonhalma – Képes kalauz a Bencés Főapátság történetéhez és nevezetességeihez. Pannonhalma, 1998.
7. Csorba, Csaba: Magyarország képes története. Magyar Könyvklub, Budapest, 2003.
8. Herber Attila – Martos Ida – Moss László – Tisza László: Történelem 3. 1000-től 1500-ig. Reáltanoda Alapítvány, Budapest, 2002.
9. Kránitz, Mihály: Alapvető hittan, Szent István Társulat, Budapest, 1999.
10. Merva, Arnold: Deáki. Nevezetességek. KT Kiadó, Komárom, 1999.
11. Török, József: A magyar föld szentjei. Ecclesia – Korda. Kecskemét, 1997.
12. Zieger, Alexander – Schlechte, Gudrun: Ily színes a mi hitünk. Szent István Társulat, Budapest, 1988.

Folyóiratok

1. Mária Kora, 2012, 1. szám
2. Mária Kora 2015, 4. szám